

1943

BOCKEN

Medlemsblad för Hälsinge regementes kamratförening

Pris 1: 75

1339

SÖDERHAMNS SPARBANK

Huvudkontor: SÖDERHAMN
Filialkontor i Sandarne och Ljusne

Grundad 1854

ALLT FÖR BYGGET

A-B. Söderhamns Järn- & Redskapshandel

(Nordvalls) Köpmantorget Tel. 1095, 2095

Hederspriser!

Hjalmar Lidström
Juvelerare

Söderhamn Tel. 2433

SKANDINAVISKA BANKEN
AKTIEBOLAG
SÖDERHAMN

Fullständig bankrörelse

Wennerströms
SLAKTERI- &
CHARKUTERIAFFÄR
Söderhamn

Prima varor
Tel. 2473, 2997

Spara åt jordbruket!

Anlita Jordbrukskassan i Eder ort

JORDBRUKSKASSAN *är DIN sparkassa*

---

i centrum . . .
av Gävle

RUNES Färg- & Tapetaffär
(Inneh. R. Källander)
DROTTNINGGATAN 12 TELEFON 6073
vid busstationen Stora torget.

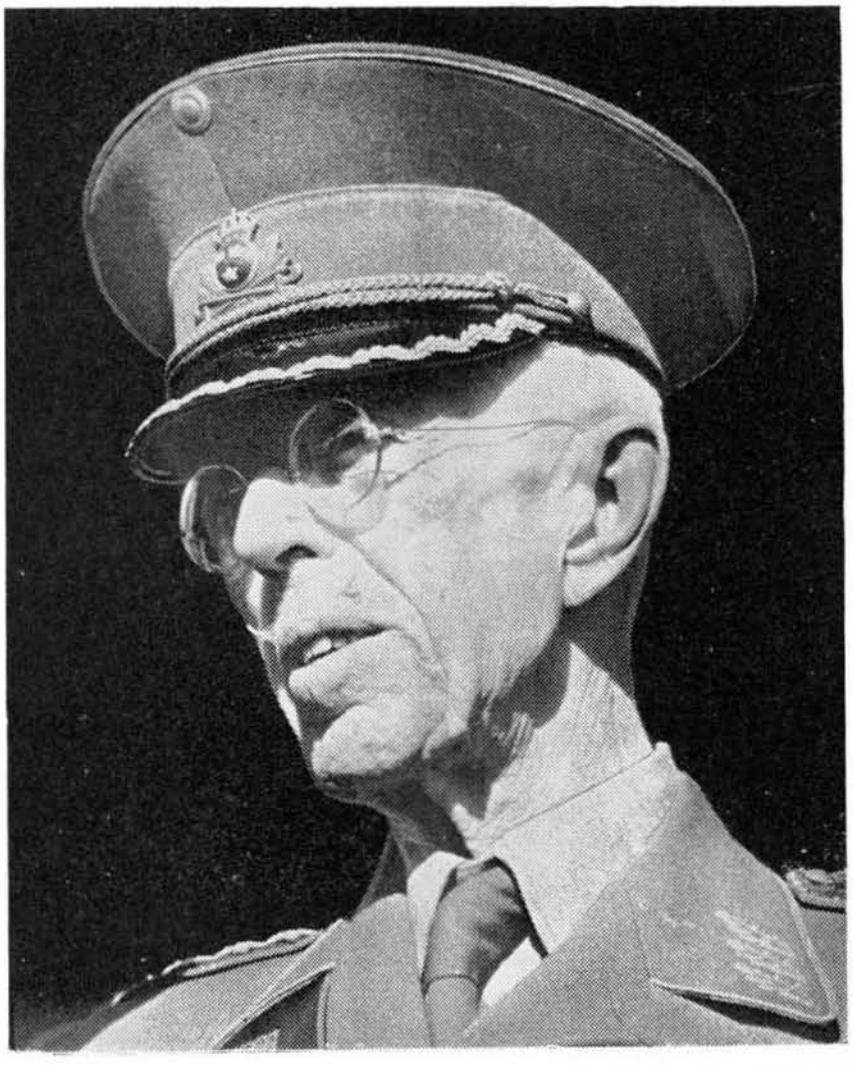
Andersson & Lundqvist A.-B.

GEFLE Skeppsklarerare
Befraktnings-, Speditions- & Kommissionsaffär
Etablerad 1887 Sjöförsäkringar. Magasineringar.

Telegrafadress: "LUNDQVISTS"
Telefoner: Utrikesavdeln.: 5, 111, 1125, 1211, 1411, 3911, 4303, 4511.
(I linjeväljaresystem)
Inrikesavdeln.: 11, 1125, 1874. Bilavdeln.: 3750

BOCKEN 1943

MEDLEMSBLAD FÖR HÄLSINGE REGEMENTES KAMRATFÖRENING

Konung Gustaf V

Hans Majestät Konungen, som nyligen firat sin 85-årsdag,
bringas härmed en underdånig hyllning av
Hälsinge Regementes Kamratförening.

KAMRATFÖRENINGEN 5 ÅR.

Den 14 augusti 1938 är dagen för bildandet av Hälsinge regementes kamratförening. Fem år ha nu förflutit sedan föreningens första högtidssammankomst gick av stapeln på Kungsbäck, och sedan första numret av "Bocken" kom ut.

Några namn, data och siffror för verksamheten under de gångna åren kunna kanske påkalla intresse.

Föreningen tillkom med dåvarande regementschefens, överste Ehrenborg, kraftiga stöd och intresserade medverkan. Som initiativtagare till föreningen är att anse förutvarande överstelöjtnanten vid regementet, numera inspektören för infanteriet, överste Sven Ryman, vilken såsom styrelsens vice ordförande och ordförande i verkställande utskottet och som den ansvarige för "Bocken" ledde föreningens verksamhet till våren 1939, då han efter befordran lämnade regementet.

Invalda i styrelsen år 1938 blevo följande:

ordförande: generalmajor Söderhielm;

vice ordförande och ordförande i verkställande utskottet: överstelöjtnant Ryman;

sekreterare: kapten Nielsen;

kassaförvaltare: fanjunkare Lindström;

ledamöter: riksdagsman Persson, redaktör Östlund, vaktmästare Björk, konsul Wennberg major Sohlén, kapten Söderhjelm, löjtnant Ek, furir Månsson.

1939 ägde den förändringen rum i styrelsesammansättningen att överstelöjtnant Sundstedt inträdde såsom vice ordförande och ordförande i verkställande utskottet i stället för överste Ryman, samt kommunalfullmäktigeordförande C. M. Österlund ersatte konsul Wennberg.

Generalmajor Erik Söderhielm.

Föreningens förste högt värderade ordförande generalmajor Söderhielm meddelade 1941 att han på grund av åldersskäl icke ansåg sig böra kvarstå som ordförande. Från 1941 innehar regementets nuvarande chef, överste Hamnström, ordförandeposten. Fanjunkare Lindström har 1942 såsom kassaförvaltare avlösts av fanjunkare E. V. Andersson samt redaktör Östlund såsom styrelseledamot av polisman Jonas Larsson.

Överste Carl Hamnström.

Medlemsantalet i föreningen var 31/12 1938 912. 31/12 1942 räknade föreningen 2,095 medlemmar efter en jämn stegring under de mellanliggande åren. I medlemsförteckningen återfinnas många kända namn: general Nygren, generallöjtnant Holmquist, ärkebiskop Eidem, talman Säfström för att nämna några av spetsarna. I fråga om medlemmarnas fördelning på olika bostadsorter återfinnas självfallet de flesta av medlemmarna i Gävle, nämligen 695. I Stockholm vistas icke mindre än 184, Sandviken räknar 93, Bollnäs 59, Söderhamn 57, Ockelbo 41 o. s. v. Procentuellt höga medlemssiffror räknade på församlingarnas befolkningssiffror visa Gävle, Bollnäs, Österfärnebo, Torsåker, Järbo, Sandviken och Alfta i nämnd ordning. 284 medlemmar äro eller hava varit fast anställda vid regementet. Studeras yrkesförteckningen äro praktiskt alla yrken representerade. Främst komma industri och hantverk med 15 % av medlemssiffran. Jordbrukarna räkna över 12 %. Sedan följa läkare, lärare, präster, apotekare, poliser, vaktmästare, ingenjörer, fiskare m. fl. yrkesmän. Artisterna äro inte mindre än 12 till antalet.

Vad föreningens verksamhet beträffar, har föreningen sökt nå sitt främsta mål — att stärka samhörigheten mellan regementet och hembygden genom att inbjuda till sammankomster på skilda platser inom länet. Vid dessa sammankomster har föreningens syftemål klarlagts för en vidare krets och föreningen har

med program av fosterländsk och ideell karaktär sökt propagera för sin verksamhet.

Sådana sammankomster ha upprepade gånger hållits i Gävle samt dessutom i Mohed, Söderhamn, Bollnäs, Storvik och Sandviken.

Föreningens medlemsblad "Bocken" utkom med ett första nummer om 16 sidor år 1938. Sedan har följt ett nummer per år med efterhand ökat sidantal. Föreliggande sjätte nummer omfattar således 48 sidor. Numret tryckes i 5,000 ex. Värdefull, sakkunnig hjälp med redigeringen har under de första åren lämnats av medarbetaren i Arbetarbladet W. Östlund och fr. o. m. föregående år av medarbetaren i Norrlands-Posten Å. Hanæus. Medlemsbladet söker på sitt sätt verka för föreningens mål genom artiklar med fosterländsk och ideell betoning, genom glimtar från tjänsten vid regementet förr och nu samt genom notiser till medlemmarna angående föreningens verksamhet. I den mån utrymme funnits ha även artiklar av underhållningskaraktär publicerats.

Vad föreningens ekonomi beträffar finnas visserligen inga fonder, men genom de årligen inflytande medlemsavgifterna och sparsamhet vad utgifterna beträffar, har ställningen hållits och undan för undan så smått förbättrats. Utgifterna hänföra sig i huvudsak till de propagandasammankomster, som enligt vad tidigare anförts hållits på skilda platser. Till dessa ha i endast ett fall inträdesavgifter upptagits.

Kassabehållningen utgjorde

31/12 1938	1,065: 93
31/12 1939	543: 78
31/12 1940	1,171: 73
31/12 1941	1,412: 02
31/12 1942	1,592: 68

Som en sammanfattning av det ovan anförda torde kunna vågas det påståendet att föreningen nu är väl förankrad i regementets egen bygd, samt föreningen härigenom har ett gott utgångsläge för kommande uppgifter till vidmakthållande och stärkande av samhörighetskänslan mellan regementet och hembygden.

J. Sundstedt.

Årssammanträde 1943.

Ordinarie årsmöte äger i rum söndagen den 15. augusti på Kungsbäck.

I samband härmed inbjudas medlemmarna med anhöriga samt alla och envar i övrigt som äro intresserade av föreningens verksamhet till ett omväxlande högtids- och underhållningsprogram. Särskilt vill föreningens styrelse rikta en varm inbjudan till alla vid regementet inneliggande värnpliktigas anhöriga att samlas till Kungsbäck denna dag.

Programmet omfattar följande:

Kl. 12,30—12,50.	Avlämning av inneliggande styrka till regementschefen överste Carl Hamnström. Parad för fanan. Hälsningstal av överste Hamnström. Fältgudstjänst.
» 12,50—13,30.	Förbimarsch.
» 13,30—15,00.	Kyrkkaffe. Hunduppvisning. Gymnastikuppvisning m. m.
» 14,15.	Årssammanträde.
» 15,00—16,30.	Historiskt festspel.
» 16,45—18,30.	Gemensam middag i manskapets matsal.

Kl. 13,00—24,00.	Nöjesattraktioner: tombola, skjutbanor, underhållning m. m.
» 20,30—24,00.	Dans.

Jordbrukarbanken

- fullständig bankrörelse -

DROTTNINGGATAN 35, GÄVLE

TELEFON 2741, 3030, 2424

EN KRÖNIKA
OM HÄLSINGE REGEMENTE.

På den tid då Ödemården ännu var en outforskad del av gränslösa skogar, då Gävle var ett fiskeläge med sjöbodar och gistvallar, var Hälsingland allt det land, som började vid Dalälven och förlorade sig i en okänd ödemark långt, långt mot norr. På andra sidan Dalälven låg det rika Uppland och västerifrån genom skogarna trängde ibland enstaka handelsmän från Dalarna och Norge. Tidigt anlades en rik kultur i floddalar och kring sjöstränder och vid sidan om sjöförbindelserna gick man upp de stigar, som i dag är våra landskaps huvudstråk.

Sagans Järnbäraland växte upp kring myrmalm och småhyttor. Bäckar och älvar drev hamrarna, spadar och plogbillar skar fåror i en bördig jord. Voxna- och Ljusne älvdalar, Storsjöns stränder och avvattnade dalgångar lockade nybyggarna till glest befolkade men bördiga trakter. Men bysmedjans hammare och myrarnas malm lämnade inte blott spadar och hackor, ty felslagna skördar runt Bottenhavet sände ofta mindre nogräknade spekulanter på god åkerjord.

När de första stenarna lades till hyttorna i Gammelstilla och Högbo uppfördes Gaddaborg i Valbo till arbetets skydd. När röken steg från svedjelanden i Norr- och Söderala svepte den fram över Faxeholm utanför Söderhamn. Och plöjarna i Forsa förtröstade på borgen på Storberget.

När offerlundarna i Wii och Vifors lagts ner och de sista offereldarna brunnit ut, uppfördes vid sidan om hårda dagsverken Trönö kyrka. Även här röjer murarnas tjocklek byggarnas oro för sitt eget och helgedomens öde. Helgedomen är både kroppens och andens trygga fäste. I kyrkans hägn vila de döda, döpas de nyfödda och till kyrkan drar brudföljet i glädje och lycka med spelmän i spetsen för att få Herrens välsignelse.

Med orygglig beslutsamhet har skog röjts, mark brutits och odlats, och i lugn förtröstan har arbetet överlämnats i efterkommandes händer. Bit för bit, sten efter sten har lagts till — generation efter generation har levat, arbetat och gått bort, för att vila i sockenkyrkans hägn. Ständigt har nya händer villigt gripit efter spaden och hackan för att öka jordbiten eller förbättra hyttan — eller efter svärdet, för att värna hemmet. Så har det vuxit, så har det blivit genom fädrens svett och blod — vårt Sverige.

Erik från Hälsingland kämpade vid Bråvalla.

Tidigt kalla sveakonungarna Gästriklands och Hälsinglands söner till vapentjänst under sina fanor. Sagor och sägner viska om stordåd, talrika runstenar berätta om hårda tider och graniten har gjort tappra kämpars namn odödliga. I ättehögar och gravfält kring tidigt bruten åkerjord vila markröjarna efter välsignelsebringande och mödosamma dagsverken.

Märkliga bedrifter ha utförts av hälsingar och gästrikar. I Bråvalla slag kämpar en Erik från Hälsingland med väpnat manskap i Kung Sigurds tjänst. När Erik den Helige drar ut i sitt korståg väljer han kärnan av sina här från dessa trakter — sin egen födelsebygd. I spetsen för sina hälsingar segrar Fahle Bure i Nyland och Karelen, där många namn ännu minna om de första hälsingebyggarna. Så kämpa även landskapens söner under Birger Jarl och Tyrgils Knutsson under deras korståg i Österled. Sten Stures tappra här vid Brännkyrka har samma rekrytering, då den låter en förvånad värld se en efter dåtida begrepp hypermodern riddararmé i grund slagen av en hop bönder, som kämpa med en all samtid överlägsen taktik. I detta så märkliga slag möter oss för första gången namnet Gustav Eriksson Wasa. Här höjer han riksbanéret till kamp för sitt lands frihet.

Från kyrkbacken i Gävle manar Gustav Wasa en icke ovillig allmoge till resning mot danskarna. Invånarna i Gästrikland svära honom tro och huldhetsed. I Norrala samlar han resten av landsändan till resning mot förtryckarna. Det berättas att Gustav Wasa blev särskilt förtjust när han såg den präktiga beväpning man höll sig med i dessa bygder.

Nu blir Hälsingefännikan ett ordnat förband i Sveriges stridskrafter. Den kämpar ärofullt under fältöversten Knut Haraldsson Soop i striderna om Härjedalen och Jämtland. Efter ytterligare svåra krigsår och inre politiska fejder mellan wasasönerna står den beredd att följa Gustav II Adolf till Tyskland.

Efter långa år av kamp och oro, där striden gällt konung och tro, med stora offer och mödor är landet berett att göra sin insats i ödeskampen. Vid sidan om soldaterna arbeta landets övriga befolkning för att stärka rikets värn. I Hälsingland har faktorn för rörsmederna fått konungens befallning att förfärdiga tusen bandolärer och tunna gafflar — samt dessutom femtio gafflar med välhärdade uddar, så att de kunna bita på harnesk.

Ett enigt folk står bakom sin konung, för att, trots sedan många år pågående krig, ingripa till den evangeliska trons försvar.

Efter långa marscher från Gästriklands och Hälsinglands alla socknar tågar regementet till Älvsnabben för att ilasta på fartygen. Gustav Adolf samlar sin armé och gör noggranna förberedelser för sin stora livsuppgift. Med en liten, av sann gudsförtröstan uppburen armé är han så färdig att lämna landet.

Han anar sitt öde. I sina allvarstyngda avskedsord till de församlade ständerna lägger han sitt liv — vigt åt fosterlandet — i Guds händer.

"Eftersom väl mången skall sig inbilla, att vi detta krig utan orsak oss påtaga, så tager jag Gud den allrahögsta till vittne, i vars åsyn jag här står, att jag ej på eget bevåg eller lust till krig

Gustav Wasastatyn av Ida Matton i Kvarnparken i Gävle.

företagit, utan är jag därtill märkeligen i flera år förorsakad, till det högsta därför, att våra förtryckta trosförvanter måtte befrias från det påviska oket.

Och efter så gemenligen hända pläger, att krukan går så länge till vatten, att hon på sistone söndergår, så varder ock med mig gångandes, att jag, som i många farligheter för Sveriges rikes välfärd haver utgjutit mitt blod, likväl ej till livet skadats, det dock på sistone låta måste. Ty vill jag denna gång före min avresa eder samtliga Gud den högste hava befallt, önskandes att vi efter detta mödosamma levernet måtte mötas i det himmelska och oförgängliga."

Ryttarsignalerna i Delitsch.

Från detta krig berättas bl. a. om den fattige vallpojken från Hagen i Delsbo, Johan Andersson Myra, som genom sin tadellösa tapperhet befordrades till major och slutade som kommendant i Frösö skans i Jämtland.

I början av november 1632 rastade en svensk ryttarpatrull, bestående av en officer, ett spel och tre meniga i en liten tysk stad, Delitsch, strax norr om Leipzig. Medan de svenska ryttarna ännu voro kvar i staden, uppenbarade sig en kejserlig truppavdelning framför stadsportarna. I paniken ville borgarna öppna portarna och överlämna staden till brandskattning.

Då ingrep den svenske officeren och beordrade sitt spel till stadens kyrktorn. Snart smattrade de för fienden så välkända svenska ryttarsignalerna. I tron att svenska ryttarförband försvarade staden flydde fiendehoparna. Så räddades staden Delitsch från brand och plundring.

Till åminnelse av stadens underbara räddning ljuda ännu dessa svenska ryttarsignaler från samma kyrktorn på helg- och högtidsdagar.

Gästrikar och hälsingar med i tåget över Bält.

Efter 30-åriga krigets slut följer så ett par års fred. Men snart dånar åter kyrkmalmen över socknarna. Karl X Gustav, den förste av Karlar, tågar mot Polen för att skydda de svenska intressena på andra sidan Östersjön. Operationerna följa slag i slag och överallt är Hälsinge regemente med.

Den 6 september deltar regementet i träffningen

vid Czarnova, där åtskilliga fanor och tvåtusen trossvagnar falla i de svenska segrarnas händer. I mars 1657 befriar överstelöjtnant Törnsköld genom en överraskande kupp med trehundra hälsingar den svenska besättningen på det belägrade slottet Sandomir. Trettio svenska knektar, som stannat för att spränga slottets krutförråd, bli visserligen tillfångatagna, men de hinna dock tända luntorna och just då polackerna sjunga triumphum över sina fångar flyger slottet i luften. Den 20 juli faller Warschau efter ett slag som varat i tre dagar.

Därefter följer regementet sin konung mot Danmark och deltager i stormningen av Fredriksodde, den danska väktaren mot kontingenten. När kölden kommit och Bälten frusit beslutar Karl X Gustav på Erik Dahlbergs förslag att gå över isen mot Köpenhamn.

Tåget över Bält.

Så deltar regementet i krigshistoriens djärvaste företag — tåget över Bält, där knektarna vadade i vatten till knäna och två hela ryttarskvadroner försvunno i djupet, då den sviktande isen gav vika.

Efter Karl X Gustavs död inträdde den s. k. förmyndarregeringen för den minderårige prins Karl. Nu följde en tid då Sveriges förvaltning drevs mot ett allt större förfall — utrikespolitiken ledde bl. a. till det misslyckade kriget mot Tyskland, vars konsekvenser åter höll på att kosta oss Skåne. Även nu deltaga hälsingarna i de blodiga slagen vid Lund och Landskrona, där svenskarna med stora förluster lyckas slå danskarna.

Äntligen följde en tid av fred, då Karl XI på ett glänsande sätt, men med kraftiga medel, lyckades sätta försvarsväsendet på säker grund och återuppräta landets ekonomiska balans. Två Karlar hade i många år tvingats pröva armén i fält, de visste vilka krav man måste ställe på den och nu förbereddes den mest fulländade armé, Sverige någonsin ägt.

I Mo socken hölls den 9 augusti 1682 en sammankomst med ombud för alla socknar i Gästrikland och Hälsingland och där träffades en överenskommelse som senare bekräftades av konungen. I denna bestämdes, att regementet skulle "utan afkortning bestå av tolfhundra man korpraler och meniga". De flesta kompanierna skulle roteras i Hälsingland och två i Gästrikland — Överstelöjtnantens och Ovansjö kompanier.

Vidare överenskoms att "soldaterna wid detta regemente icke skulle hafwa soldattorp, men erhålla boningsplats och jord på rotens egor at upodla, som soldaten och hustrun sedan på livstid få innehawa — en förmån som gör soldattjänsten begärlig och minskar legan emot bruket wid andra regementen".

Kompanierna uppkallades först efter sina chefer, men benämndes sedan efter rekryteringssocknarna. Mötesplatsen var Mohed. Regementschefen bodde först på Ede gård i närheten av Mohed men flyttade senare till Mårdnäs i Segerstads socken.

Nu infördes också det nya maneret på Karl XII:s befallning. Det var en taktik som man väl förstod i denna landsända, ty den påbjöd i huvudsak att med Guds hjälp gå fienden inpå livet och nedgöra honom med pik och huggvärja. Det hela stod i skarp kontrast till taktiken i dåtida främmande arméer, där eldens verkan mycket överskattats. Här ställdes den på rätt plats som ett led i den ständigt pågående, hänsynslösa rörelsen framåt. — Så stod armén beredd och väl övad att möta de faror, som kunde hota landet.

År 1700 mana åter Gästriklands och Hälsinglands kyrkklockor folket under vapen. Krigsförklaringen har än en gång kommit från Danmark. I Ryssland skrälla värvningstrummorna och i Sachsen förberedes anfall mot de svenska provinserna på andra sidan Östersjön. Och tillfället är väl valt, ty en sjuttonårig pojke sitter på Sveriges tron. Det stora nordiska kriget har börjat.

Brevet med fjädern i sigillet.

Socknabuden springa vid klockklämtningen med kungens brev, som har fjäder i sigillet som tecken på brådska. Kontrakten ligga klara med Hångel Hökare i Torsåker om skjuts och hö på dag och plats. Alfta kompani kommer marscherande med pikar och musköter i kungens blåa kläder. Ovansjö- och Forsaknektarna likaledes.

Från Delsbo och Årsunda samlas soldaterna till mötesplatsen — nu gäller det kungen och äran liksom fordom för farfar vid Breitenfeld och far vid Lund. Och några månader senare är regementet på marsch mot Narva, Sveriges utpost mot öster.

Narva belägrades av ryssarna under tsar Peter själv och uppgiften att befria staden har för hälsingarna sin särskilda tjusning, ty delar av regementet ingå i stadens befästningstrupper. Tanken på att kunna ge grannsocknens dryga knektar ett förvisso välbehövligt handtag i det ögonblick, då hädanfärden för dem synes omedelbart förestående, kommer säkert greppet om pikskaftet att bli fastare.

Runt Narva, med flyglarna stödde på den väldiga Narvafloden, bakom kraftiga skansar, späckade med kanoner och spanska ryttare, står tsar Peters armé på väl 50,000 man. I skydd av höjderna framför staden

grupperas de svenska styrkorna — till antalet knappt en femtedel av motståndarna.

Men till de gamla beprövade lineargeneralernas stora förskräckelse och tvärt emot tidens sed formeras de svenska trupperna på två smala, djupa kolonner. Ytterst på högra flygeln av högra kolonnen stå hälsingarna under sina fana med den gyllene bocken. Samtidigt som anfallet igångsättes insvepas svenskarna i en häftig hagelby, som först på trettio stegs avstånd blottar dem för fienden.

Hälsingarna avdelades som hållande grupp mot fiendens vänstra flygel. I nära tolv timmar kämpade regementet mot en fruktansvärd övermakt. Ett vittne berättar om striden: "Men på fiendens vänstra flygel inom tranchén stodo väl 9,000 ryssar, och som majoren av Hälsingarna, benämnd Wulfen, braf karl och nu illa blesserad, sågh det, gick han strax dit med 400 Hälsingar och träffades med dem allt intill aftonen, föga utan succues".

Efter segren lades ett rikt byte för den unge konungens fötter. Och under tonerna av "Vår svenska marsch" tågade armén mot nya segrar.

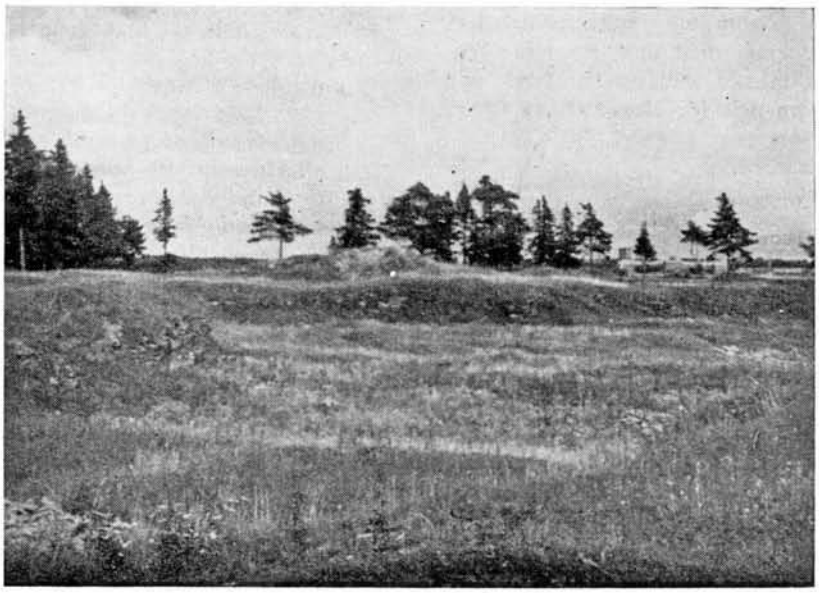
"— att antingen dö eller vinna."

Därefter vänder sig Karl XII mot Polen och Sachsen för att få en tryggad bas för sina vidare operationer mot Ryssland. Dessa länders samlade arméer stå bakom floden Düna i väl befästa ställningar. När övergången började utbröt storm på den kilometerlånga fronten men trots detta genomfördes företaget. Efter segern ligga 100 stupade svenskar och 2,000 sachsare på slagfältet.

Om striden förtäljer krönikan "att alle högre och ringare officerare jämte alla gemena tillsammans i alla mål sin plikt och skyldighet till deras outsläckeliga beröm bevisat hava, och lika som hade de sig med varandra därtill genom den heligaste ed förknippat, att antingen dö eller vinna, och således stadfäst och bekräftat svenska folkets gamla lof-ord".

Därefter läggas hälsingarna till skydd för de tagna provinserna och stanna i Kurland flera år framåt, där de få tillfälle att flera gånger ge lysande bevis på sin tapperhet. Under tiden blir konungen klar för den slutliga uppgörelsen med tsar Peter.

Efter slaget vid Gemäuerthof, vilket utkämpades vid denna tid, höll general Lewenhaupt ett tal, som kanske är den vackraste erkänsla, som givits ett svenskt regemente för dess tapperhet och plikttrohet.

Slagfältet vid Narva i våra dagar.

"Mijna redliga Hellsingar, så wehl regements, öfwer som ock under officerare sampt gemena. Ehr tackar jag för edert tappra förhollande, hwilket nest Gud warit orsaken att jag så denna senare skarpa action (hwilken warit den swåraste, som jag af 26 battaljer bewistadt hafft) så wehl som dee förra nest Guds hielp wunnit, försäkrandes hwar och en, så den ringare som den högre, att jag skall beflijta mig om at wara eder behielplig i alla giörliga motto, som ock weta hwar och en effter stånd och wärde at berömma och recommendera hos min nådiga Konung, hwarom I kunnen giöra eder försäkrade."

En hälsingebataljons ärorika öde.

Under sin marsch för att förena sig med konungen bli de trupper, som stå under general Lewenhaupts befäl hejdade vid en liten by, som heter Liesna. Tillbakaslagna av den överlägsna styrkan hålla svenskarna stånd vid sin tross, tills mörkret avbryter striden.

Men hälsingarna göra här sin kanske vackraste insats. En bataljon kommer under striden in i en stor skog och uppmärksammar icke de övriga truppernas reträtt. Männen arbeta sig oförtrutet framåt och slutligen omringade stupade till sista man.

Så hade dock detta regemente gjort sitt yttersta i fullgörandet av sin plikt mot konungen och fäderneslandet.

Efter det olyckliga slaget vid Poltava uppsättes ett nytt regemente hemma på rotarna och efter endast ett år tågar även det regementet i fångenskap efter segern vid Gadebusch. Fullständigt utan mat och övri-

ga förnödenheter tvingas den gamle generalen Stenbock att ge sig åt danskarna.

Men samma år är det tredje regementet uppsatt och konungen har återvänt från Bender. Freden med Ryssland är praktiskt taget klar. Hela Sverige spännes för en sista fruktansvärd kraftmätning, denna gång med en ny, mäktig fiende, England. Med 40,000 man tågar Karl XII mot Norge för att den vägen nå först Danmark, som med sin flotta behärskade en god del av havet. Konungen ville genom ett fruktansvärt hot med denna dåtida jättearmé, dels mot Fredrikssten, dels Trondheim, tvinga danske kungen till fred, där flottan kunde begäras som pris för Norge.

Minnesstenen över slaget vid Gemäuerthof.

Hälsinge regemente ingick i den Armfeldska kåren, som den 15 augusti 1718 började sin marsch mot Trondheim. Företaget slöts med budskapet om konungens död. På nyårsdagen anträdde Armfeldt återtåget från Tydalen i Norge för att över gränsfjällen söka nå Handöl på den svenska sidan. Men marschen blev en av krigshistoriens dystraste och hemskaste tragedier.

Hemskare än ord kunna skildra står den kalla verkligheten att läsa i regementets rullor från denna tid. Av tolvhundra man hade 855 utgått och i anteckningskolumnen står att läsa: "Dööd på fjället in januari 1719". "Förfrussen, har mist alla tåhrna på högra foten och halva fotbladet på den vänstra — oduglig att vidare nyttjas i Hennes Maj:t drottningens tjänst." Fjällen voro strödda med lik och man berättar huru bönderna gått och trampat fot för fot för att bärga vad som bärgas kunde.

En soldathustrus klagomål.

Det var under dessa ofredens år tider, då det icke endast bakom pikskaftet krävdes mod för att uthärda vardagen.

En dag under år 1711 satt konungens befallningshavande i Gävleborgs län, generallöjtnant Axel Stromberg, och läste ett brev från en olycklig soldathustru:

"Ehuruwähl iag bär stor fruktan att komma Eders Exelence till besvär, icke desto mindre som iag uti min stora nödh och trångmål ingen har att skiuta mig till, som iag kan winna någon wärkelig handräckning utaf, förorsakas iag här medelst aldra underdånigst-ödmjukast anhålla, det Eders Exelence täcktes i nåder behierta, att iag nu på tredje året utaf min man, Fendriken under Hell singe Infanteri Bertil Brincks tillslagna frij- och indelningsbönder här i Torsåker ingenting kunnat bekomma mig och mina fattiga små barn till födo och underhåll, så att iag uti denna svåra tiden intet vet, hwad iag skall gripa till, mig och barnen att uppehålla medh.

Skulle det finnas bewisligt, äfwen som en eller annan mig derom försäkrat att nämnde min man skall hava varit med vid Pultava, och att ingen om något dess dödsmål än skall kunna säkert berätta, wore önskeligit, att iag av dess tillslagna löhn åtminstone något kunde få niuta mig till hielp och understöd.

Hvar medh näst troget anbefallande i Guds nådige beskydd, förbliver Eder Exelences underdånödmiukaste

Anna Dall.

Torsåker 6 Martii 1711."

Regementsläkaren vid detta regemente hade just i dagarna återvänt från fångenskap i Ryssland. Han hade fallit i ryssarnas händer vid Poltava. Anna Dalls brev om sin makes öde underställdes honom och nu kunde han utfärda ett intyg att

"Fändrik Bertil Brinck blev 1708 i december vid Romne i Ukraina Lieutenant vid Alfta Compagnie uthi Lietenant Anthon von Essens ställe, som samma månad blev Secon Capitain af Majorens Compagnie, men att bemälte Lieutenant Brinck blev slagen wid Poltawa i Juni månad 1709, därest iag såsom Regimentsfältskär wid Hellsinge regemente samma gång var tillstädes.

Attesteras
Norrbyn den 30 Martii 1711
A. Teuffenwieser.

Så utbetaltes den rundligt tilltagna änkepensionen — makens halva lön 1709, litet hemmansräntor och sex tunnor spannmål.

Hälsingarna med i finska kriget.

Under de kommande årtiondena deltager regementet i många strider under skiftande öden. För varje gång

växer faran för broderlandet Finland, tills det slutliga kriget bryter loss det ödesdigra året 1808.

Till krigets olyckliga utgång bidrog bl. a. den svåra sjukdom, som härjade bland trupperna. Särskilt många offer krävdes bland befälet. Den ryska arméns överlägsenhet, vinterns stränghet och svårigheter med truppernas underhåll bilda bakgrund till det slutliga nederlaget. Men bland allt detta stå lysande namn i samband med bedrifter, som aldrig skola glömmas.

Bland de slag och träffningar, i vilka regementet deltog, är Oravais det mest kända. Så slutade det ödesdigra kriget med förlusten av Finland. Men minnet av månghundraårig gemenskap lever kvar, liksom tacksamheten för offren för Sveriges sak av de finska förbanden.

Överallt på Europas slagfält ligga de, som med tadellöst hjältemod och med blanka klingor banat väg för den segrande, gyllene bocken. Överallt ligga några tappra söner från byarna kring Storsjön och Dellensjöarna. Warschau, Fredriksodde, Tåget över Bält, Lund, Landskrona, Narva, Düna, Jacobstadt, Gemäuerthof och Gadebusch äro de stolta segernamn, som dem till ära med guld äro skrivna på regementets fanor.

Men regementet lever vidare, och nu stå vid sidan om luftvärnskulsprutornas dubbellavettage och bakom pansarvärnskanonernas sköldar söner av Ovansjö och Alfta. I den moderna arméns enkla dräkt och kärva stålhjälm lever ännu fädrens anda och i soldatkallets plikt skola de unga hälsingesoldaterna städse värna fädrens dyrbara arv — att aldrig lämna ett slagfält, av svärd besegrade.

Narva.

KAMRATFÖRENINGEN

uppvaktade konungen den 16 juni.

I den stora medborgaruppvaktningen i Stockholm på konungens 85-årsdag den 16 juni 1943 var även Hälsinge regementes kamratförening representerad. Uppvaktningen ägde rum på slottets inre borggård kl. 20.

Kamratföreningen representerades av följande personer: F. d. riksdagsman Erik Laurén, Njutånger, kamrer Sigurd Eriksson, Gävle, kapten N. E. Nielsen, Gävle, landstingsman C. M. Österlund, Forsbacka, jordbruksarbetare Einar Gabrielsson, Valbo, polisman B. Hofvenstam, Järbo, indelta furirerna J. A. Sääf och K. A. Trygg, Gävle, finmekaniker K. B. Ridderborg, Lexe, major K. G. Sohlén, Stockholm, kapten G. H. Källman, Stockholm, löjtnant Olof Kindell, Stockholm, värnpliktige 1428—12—42 Fred Eklöv, 12. kompaniet I 14, värnpliktige 1591—14—42 Einar Nyström, 4. kompaniet I 14.

Samlingen skedde kring kamratföreningens fana med kapten Källman som fanförare högtidsdagen kl. 19,00 på Lejonbackens västra del. Under musik av en sammanslagen militärorkester marscherade 42 kamratföreningar tillsammans med 17 frivilliga försvarsväsendet tillhöriga föreningar med god ordning in på borggården och uppställdes där utmed slottets norra sida. Samtliga fanor bildade härvid en fanborg. Högtidligheten på borggården varade cirka 45 minuter, varefter utmarschen ägde rum. På slottsbacken åtskiljdes man efter att fått närvara vid en högtidsstund, vars minne aldrig förbleknar.

Tvåstjernan
Trestjernan

Gott Kaffe

Aktiebolaget
C. ALF OHLSON
Söderhamn Tel. 1465
Hudiksvall Tel. 114

Armbands-UR
finnes i stor sortering och olika prislägen hos
K. PERSSON
Ur- & Optisk affär
Telefon 2174 Söderhamn

Allt inom
UR och OPTIK
finner Ni hos
G. SJÖGREN
Ur- och Optisk affär
Telefon 10731 BOLLNÄS

Gävle-Dala Lantmannaförbund
är en inköps- och försäljningsförening bildad av jordbrukare inom Gävleborgs, Kopparbergs och norra Upplands län. Köp och försäljning av lantbrukets produkter och dess förnödenheter förmedlas av företaget.
★
Genom att göra Edra affärer i branschen med Lantmannaförbundet gynnar Ni jordbruket inom Eder egen ort.
Gävle-Dala Lantmannaförbund
förening u. p. a.
G Ä V L E

Soldaten trivs i en välsittande **uniform.**
Beställningar mottagas på uniform m/39 i helylle till ett pris av **95 kr.**
Trench-coat av militärmodell med löstagbart yllefoder **85 kr., 95 kr., 110 kr.**
Lägermössa **1: 75, 3 kr.**
Fältskjorta m/39 **5 kr.**
Slips och regattes m/39 **2 kr.**
konsum alfa
Varuhuset GÄVLE

Landshövdingskan Maja Sandler stickar för Finland.

Invalidvården i Finland.

Landshövdingskan Maja Sandler företog under tiden 6—19 februari 1943 en resa i Finland på inbjudan av general Mannerheims barnskyddsförbund. Hon har för "Bocken" berättat en del om sina iakttagelser och intryck från denna resa, som huvudsakligast företogs i syfte att undersöka möjligheterna att i Karelen bygga en folkhälsogård för medel, som insamlats i Gävleborgs län. Under denna resa hade hon också tillfälle att studera den finska invalidvården och det är om denna hon nu berättar.

Den 9 februari foro vi till Impilaks i Karelen. Det är en ort som ligger vid Ladogas norra ände, några mil öster om staden Sordavala.

Ladoga var isbelagd. Färden över sjön företogs i karelska slädar med typiska höga bakstycken. Det var en kväll med härligt månsken — eller man skulle nog inte kalla det för härligt, ty under de månljusa nätterna passade ryssarna på att komma med sina bombningsraider. Den här natten var det i alla fall lugnt och vi kunde ostörda företa resan över isen.

I Impilaks finns ett invalidsjukhus, som jag blev i tillfälle att besöka. En stor och rymlig byggnad hade tagits i anspråk för detta ändamål. Vi fingo ett mycket hjärtligt mottagande av överläkaren och de två underläkarna. I en stor samlingssal var ett inbjudande kaffebord dukat och i den öppna spisen flammade en stockvedsbrasa.

I detta invalidsjukhus vårdades nu sårade soldater, som kommit hit direkt från fronterna. Sjukhuset sköttes dels av Röda korset, dels av Invalidklubben, en sammanslutning av kvinnor som tagit till uppgift att vårda och hjälpa invaliderna i deras mången gång hårda lott. Sjuksalarna voro stora och ljusa och väl utrustade och vid varje säng fanns bl. a. en radiolur. Man kunde inte ha högtalare, då en del av patienterna stundom kunde besväras av ljudet. Genom anordningen med lurar kunde den som så ville, lyssna utan att de andra störtes.

Vid den tidpunkt då jag besökte sjukhuset hade man inte några frostskadade soldater där. Under vinterkriget voro ju dessa skador mycket vanliga, under det att det nu mest förekom skottskador av olika slag. En del av patienterna voro ganska svårt genomskjutna. Ett fåtal hade fått ögonen skadade, men de brukade tillfriskna relativt snabbt. Mest var det skador i knä, arm och axel. Jag hörde också talas om fantastiska fall av skottskador. Det fanns exempelvis en, som fått en kula tvärs igenom huvudet utan att den skadade honom mera allvarligt.

Läkarna sade att man inte kunde klaga på invali-

dernas humör. Fastän de visste, att de i många fall hade en lång sjukhusvistelse framför sig, togo de saken lugnt och frimodigt. Några lågo och sjöngo i sina sängar, andra som kunde vara uppe och gå med sina kryckor, läste högt för sina kamrater. Alla visade de ett ärligt mod att bära sin olycka. Naturligtvis följde de med största intresse vad som hände vid fronterna och de lyssnade flitigt i radio, särskilt när krigsnyheter sändes ut. Det blev stort och äkta jubel när radion kunde meddela om framgångar för de finska vapnen. Den allmänna inställningen var också den, att när de blivit så friska och färdiga, att de kunde hantera vapen, skulle de ånyo gå ut mot fienden, ingen var tveksam om den saken.

Men många hade fått sådana skador, att de alls inte kunde tänka sig få komma till fronten mera. De måste omskolas för nya uppgifter. Sammanslutningen Kalevalakvinnorna hade tagit som sin uppgift att medverka i detta arbete. Genom deras försorg fingo invaliderna utbilda sig till träsnidare och under vistelsen vid invalidsjukhusen var det många soldater, som blev riktigt konstskickliga på det området. Jag fick en konstrikt utskuren kåsa av trä, där snidaren ristat in de tänkvärda orden "Dig skydda dina söner, mitt fosterland, du min dyrbaraste skatt."

I början av det nu pågående kriget inrättade Finlands Röda kors och Krigsinvalidernas Brödraförbund en gemensam vårdcentral, med vilken högkvarterets sanitetsavdelning står i direkt förbindelse. På förslag av Röda Korset fästes vid krigssjukhusen särskilda invalidvårdare och på föranstaltande av sanitetsavdelningen fingo skyddskårsdistrikten invalidförbindelseofficerare. Härigenom har man lyckats åstadkomma ett intimt samarbete mellan försvarsverket, skyddskårerna, staten och de fria vårdorganisationerna till fromma för invalidvården.

Jag hade under min resa också tillfälle att bese det stora, nio våningar höga krigsinvalidsjukhuset i Helsingfors, en hypermodern anläggning där invaliderna ges den mest rationella vård. Här liksom vid alla andra invalidsjukhus i Finland lägger man stor vikt vid att ge de sårade en utbildning, som gör att de kunna tagas i produktivt arbete av ena eller andra slaget. Jag har nyss nämnt hur flera av dem utbildas till skickliga träsnidare. Hos patienter, som länge legat sjuka och sådana, som möjligen komma att förbli invalider, utvecklas lätt en övedriven tanke om egen oförmåga. För att hos dem skapa en positiv livsinställning och för att stärka deras självkänsla har man infört arbets- och övningsterapin, vars uppgift är att träna de skadade lemmarna eller att stegra friska lemmars prestationsförmåga. Till detta slags terapi höra lek, idrott, gymnastik och tävlingar samt den träning i härdighet, som kallas arbetsterapi. Snickeriarbete är det mest populära, vidare bokbinderi samt tillverkning av leksaker och liknande efter standardmodeller.

Men omskolningen siktar ännu längre. Invaliderna få genomgå längre yrkeskurser och i en rapport från Finska Röda korset nämnas följande utbildningskurser, som finska invalider genomgått: gas- och elektrisk svetsarkurs, maskinskrivning och bokföring, lantbruksmaskinkurs, fortsättningskurs för målare, färgning och polering av trä, kurser för modellsnickare, elektromontörer, filare av verktyg, kurs i lindning av elektriska maskiner, gårdskarls- och centralvärmeeldarkurs, snickarkurser, maskinsnickarkurser, bilskolekurser, metallarbetarekurser, kurser i färgning och polering av trä, maskinritning samt möbelritning. Vidare finnas flera hemindustriskolor samt skol- och högskoleutbildning. Röda korset har också en arbetsförmedling, genom vilken de omskolade kunna sättas in i samhällsmaskineriet igen.

Röda korset tänker också på invalidernas familjer. Med hjälp av insamlade medel, bl. a. från Sverige, förses de med kläder och annat, som hör till livets nödtorft. I de fall, där invaliden så återfår sin arbetsduglighet, att han kan arbeta med jordbruk och trädgårdsskötsel, får familjen ett egnahem enligt ett standardmönster. I närheten av Helsingfors finns exempelvis ett stort område med sådana egnahem.

Invalider, som ha fått skador i hjärnan eller blivit blinda, måste man vårda på särskilda sätt. En god hjälp för de krigsblinda äro de ledarhundar, som tilldelas dem. Från Sverige ha kommit ett stort antal schäferhundar, vilka visat sig vara de lämpligaste till denna uppgift. En sådan hund kan emellertid endast fungera cirka 5—6 år, sedan slappnar hans intresse av och den blinde måste få en ny hund. Ett önskemål är därför att flera tränade hundar kunna ställas till förfogande och hjälp från Sverige i detta stycke mottages med största tacksamhet.

Från min resa i Finland fick jag det intrycket, att det uträttas ett storartat arbete för att göra krigsinvaliderna till samhällsnyttiga medborgare igen. Finland behöver Sveriges hjälp i den gärningen och den välvilliga inställning, som visats i vårt län för detta hjälparbete, hoppas jag skall fortfara och bli alltmer utbredd. Jag vet att man i Finland är tacksam för allt vad som göres i Sverige och om vi här göra det yttersta vi kunna, ha vi inte bara det goda samvetets vittnesbörd utan också vetskapen om att i brydsam och svår tid ha hjälpt en brodernation, slutar landshövdingskan Sandler.

Efter 40 år.

Från barackerna vid Mohed.
Teckning av Ivar Starkenberg.

Det var en dag i seklets början, närmare bestämt den sista dagen i februari månad 1902. Vintern hade varit synnerligen snörik och marken var täckt med djup snö. Kommande från olika håll syntes smärre grupper av unga män plumsande och stretande i snön närma sig lägerplatsen Mohed. De kommo från alla delar av Hälsingland och Gästrikland. Väl framkomna och samlade befunnos de utgöra en trupp på 45 man, befäl ej medräknat. Dessa unga män hade valt militäryrket, om icke till sin levnadsbana så dock som en början till deras inträde på andra samhällslivets områden — en hel del av dem kanske för att fortsätta den bana deras fäder före dem beträtt.

Till Mohed hade de nu kommit för att erhålla erforderlig utrustning av uniformer och vapen m. m.; dagen därpå, den 1 mars, skulle nämligen truppen "rycka in" på militärskolan i Gävle för att undergå rekrytutbildning.

Det var två kategorier blivande rekryter, som kommit tillsammans, bestående av dels indelta, dels volontärer.

Som denna lilla minnesteckning från tiden för cirka 40 år sedan något berör en epok i svensk härordnings historia skall jag till en början omnämna följande. 1901 års riksdag hade beslutat, att indelningsverket skulle upphöra och den allmänna värnplikten fullständigare än tidigare utgöra grunden för Sveriges härordning. En övergångstid — 12 år — var emellertid fastställd för genomförandet av detta beslut. De unga män, som nu infunnit sig på Mohed för utrustning, representerade för Hälsinge regementes vidkommande både *det gamla,* den sista kvarlevan av indelningsverket, vars sista rest skulle utbildas, och *det nya* genom volontärinstitutionens utbyggande, varigenom dels rekryteringen av underofficerskåren skulle fortsätta som tidigare, dels övertagandet av det indelta underbefälets funktioner inom försvarsväsendet skulle ske.

Det var således i en genombrottstid för svenskt försvarsväsende, som dessa rekryter skulle träda till.

Från denna utrustningsdag på Mohed några ord. Efter det att var och en fått vad han skulle av de tillstädesvarande fanjunkarna skedde avmarsch till Myskje gästgivargård, där inkvartering för natten var ordnad. Om flertalet tidigare varit fullständigt obekanta för varandra, så var detta icke längre förhållandet. Redan under utdelandet av persedlar pågick ett flitigt fraterniserande och förtroligheten stegrades på kvällen, särskilt då det visade sig att vi måste ligga två och två i samma bädd. Vi kommo således varandra mycket nära redan från början.

Tidigt på morgonen den 1 mars drillades vi första gången. Kontingentbefälhavaren, löjtnant Torsten Serrander, ansåg att truppen, för att inte väcka onödig uppmärksamhet under marschen från Gävle centralstation till militärskolan, borde undergå en kortare stunds exercis. Denna bestod närmast i, att vi fick reda på vilken fot som kallades för vänster och vilken som hette höger samt i att gå i takt — någotsånär. Vidare fick vi en uppmaning att gå raka i ryggen och med högburna huvuden samt varnades att åtminstone denna gång titta allt för mycket på flickor, som vi passerade.

Järnvägsresan gick snabbt, tack vare medförda munspel och dragspel. Sjöng gjorde man också. Sedan väl de sista tonerna av Kväsarvalsen förklingat och slutstrofen av "Hennes namn var Oliana, hennes ålder sjutton år", ljudit, voro vi framme i Gävle, varefter den del av programmet som generalrepeterats vid Bergviks järnvägsstation, d. v. s. marschen genom staden, genomfördes. Allt gick till full belåtenhet och debuten visade, att det var en spänstig samling unga män, som då gjorde sin entré i militärlivet.

All vår början är svår, heter det, och så var förhållandet också för dessa nya rekryter. Jag skall emellertid icke uppehålla mig vid alla de minnen, som kvarstannat från denna tid — icke ens vid några — utan blott nämna ett par uppgifter. En namnrulla utgavs kort efter inryckningen och denna utvisade, att fem regementen voro representerade vid skolan, nämligen Upplands, Dal-, Hälsinge, Västmanlands och Värmlands regementen. Som befäl för Hälsingarna voro kommenderade utom kontingentsbefälhavaren löjtnant Serrander, sergeanten Olof Vilhelm Wallin samt vicekorpralerna Ahlqvist, Juhlin och Storm, alla tre med nr 152 (deras kompaninummer kommer jag inte ihåg). Rekryterna voro, som nämnts, 45 till antalet. Av dessa var det 28 soldatrekryter och 17 volontärer. Från denna rekrytskola skall jag nedan icke berätta annat än att, när utbildningen var avslutad, dessa skolelever fingo vara med om en sista rest av gången tids ceremonier, den nämligen att approberas som soldater, vilket skedde vid en generalmönstring.

När jag nu lämnar rekrytskolan lämnar jag också de indelta kamraterna och sysslar således i fortsättningen uteslutande med de i denna kurs deltagande volontärernas öden. Dessa hade nu blivit aderton efter det att en soldat övergått till att bli volontär. Innan vi ryckte in på korpralskolan gjorde vi emellertid vårt första regementsmöte — det sista efter 1892 års härordning med sin 22 dagars mötestid. Under detta möte prövades några av oss som befäl — nedskrivaren

av dessa rader t. ex. blev befälhavare för officerskockarna samt fick utföra vissa övningar med den meniga musikpersonalen.

Korpralskolan, tidigare förlagd till Härnösand, hade nu för första gången sina kurser i Gävle. Till denna voro samtliga aderton volontärer beordrade. Alla klarade sitt "guld". Till den därpå följande underofficersskolan blevo dock endast tio uttagna, varjämte en sjukvårdsvolontär och en officersvolontär tillkommo. Även här fingo vi vara med om ett slutskede i en härordning. Det var nämligen sista gången som underofficersskolan i Karlsborg, gemensam för samtliga infanteriregementen, fanns till. Icke heller om denna kurs skall jag bli mångordig. Jag skall blott nämna, att vi fick resa utan att ha något befäl från regementet med oss. Vi fick klara oss själva. Undertecknad blev visserligen kontingentbefälhavare, en post som huvudsakligast bestod i att rekvirera månadsavlöningarna samt utbetala dessa till kamraterna. Vid midsommartiden 1904 klarade vi vår examen och reste hem med våra "tre guld" på rockärmen.

Samtliga av oss kunde visserligen efter denna examen räkna med att under åren 1904—1907 bliva befordrade till korpraler och distinktionskorpraler, men utsikterna till att bli underofficerare inom rimlig tid tedde sig synnerligen ovissa. En efter en tog därför avsked och vid regementets flyttning till Gävle 1909 återstod blott en, nämligen sjukvårdsvolontären, vilken tidigare befordrats till sergeant.

Om således denna årsklass fann sig föranlåten att överge den militära banan och söka sin utkomst i civila yrken så har den dock icke släppt kontakten med sitt gamla regemente. Ett par av kamraterna ha förövrigt kvarstått i regementets reserv. Samhörigheten med regementet har för de andra tagit sig uttryck på mångahanda sätt. Att gå in i detaljer härutinnan skulle föra för långt. Som avslutning på denna artikel vill jag dock berätta följande, som söker motsvarighet inom hela försvarsmakten. På våren 1934 utsändes en "kontingentsorder" till medlemmarna i underofficersskolans hälsingekontingent av årgång 1903—1904 att inställa sig i Gävle midsommarafton 1934. 30-årsdagen av underofficersexamens avläggande skulle firas. Den stronga elva, som beordrats sammanträffa bestod av: 154/[1] Wibling, 155/[2] Åström, 153/[3] Engvall, 154/[4] Lindström, 155/[4] Andersson, 161/[4] Wallsten, 154/[5] Wahlmark, 151/[6] Persson, 154/[6] Nilsson, 153/[7] Silén och 151/[8] Strand. Från när och fjärran, från Malmö i söder och Lycksele i norr hade ordern hörsammats. Och på Centralhotellet firades det fest med "minns du" och "kommer du ihåg" till dess att tiden var inne att bege sig "hem" till Kungsbäck, där regementschefen välvilligt ställt ett logement till förfogande. Detta var "möblerat" helt i stil med Karlsborgslogementet. Inte ens lappar med nummer och namn på sänggavlarna saknades. Ingen av deltagarna behövde emellertid läsa sig till var han hörde hemma. Alla hittade rätt till sina under- resp. översängar. Efter lunch midsommardagen på regementets underofficersmäss åtskildes deltagarna.

Denna kamratförening var icke ett embryo, men en föregångare till den hela I. 14 omfattande kamratföreningen, som tillkom 1938. Den lever kvar ännu, medlemmarna stå i kontakt med varandra och alla hoppas att ett upprepande av kamratmötet 1934 skall kunna ske 1944, men då på Mohed.

Alla medlemmar i denna elva befinna sig fortfarande vid full vigör och god hälsa varför alla utsikter förefinnas att dessa, då mer än 60-åringar, skola få träffas igen — efter 40 år, om ej dessförinnan något annat inträffar.

C. P. Wahlmark.

Hälsinge regementes kamratförenings styrelseberättelse för år 1942.

Styrelsen för Kamratföreningen har härmed äran avgiva följande berättelse för verksamheten under år 1942.

Antalet medlemmar var vid årets slut 2,095, varav 1 hedersordförande, 9 hedersledamöter och 10 ständiga medlemmar. Följande medlemmar ha under året avlidit:

Soldat Per Printz, sergeant P. E. Liljemark, fanjunkare P. O. Thimrén, f. d. fanjunkare H. Ortman, hemmansägare Joh. Berlin, f. d. järnvägstjänsteman L. Kraft.

Vid årsmötet i regementsparken den 30 augusti 1942 valdes följande medlemmar till:

Ordförande: överste C. Hamnström.
Vice ordförande: överstelöjtnant J. Sundstedt.
Sekreterare: kapten N. E. Nielsen.
Kassaförvaltare: fanjunkare E. V. Andersson.

Övriga ledamöter: riksdagsman Per Persson, vaktmästare G. Björk, major K. G. Sohlén, kapten Sten Söderhjelm, löjtnant A. J. Ek, sergeant H. Månsson, landstingsman C. M. Österlund, fjärdingsman Jonas Larsson.

Revisorer: bankdirektör A. Skoglund, herr P. M. Persson i Valbo, vaktmästare A. Rosengren.

Revisorssuppleanter: kamrer E. Vestlund, kamrer S. Eriksson, furir J. Trygg.

Valberedning: kapten H. Hellström, banktjänsteman C. Müntzing, fanjunkare A. F. Karlsson.

Suppleanter: polisman B. Hofvenstam, ingenjör T. Ygge och musiksergeant K. A. Lennström.

Föreningens kassa visade den 31 december 1942 en behållning av kronor 1,592: 68, vilken summa var placerad på följande sätt:

Å postgiro	Kr.	1,214: 20
Å bank	»	178: 48
Bank	»	200: —
Summa	Kr.	1,592: 68

Några ord i ungdomsfrågan.

Frågan om nutidens ungdomsliv har de senaste åren varit föremål för allmän och livlig diskussion. Många mena att ungdomen befinner sig på glid utför och att situationen är oroväckande. En annan meningsriktning framhåller, att vår tids ungdom säkerligen icke är sämre än tidigare generationers. På det sistnämnda hållet menar man, att den nu pågående diskussionen endast är ett utslag av de äldres beskäftighet och kritiklust gentemot de unga.

Det är nog sant, att kritiken mången gång gått till överdrift. Det ligger så nära till hands att generalisera och dra jämförelser mellan ungdom förr och nu. Det har säkerligen i alla tider funnits både präktig och dålig ungdom. Och likväl kan man inte komma ifrån, att många faktorer tillkommit i vår tid, som på något sätt radikalt förändrat ungdomens situation. Den värld, som vår ungdom träder ut i, är en helt annan än den, som mötte ungdomen för låt oss säga femtio à sextio år sedan. Orsakerna därtill äro säkert flera, men en av de mest framträdande torde vara industriens tillkomst och enorma utveckling. Om ungdomslivet i dag framträder i en annan form än för ett halvsekel sedan, så kan denna förändring förstås endast i sitt större sammanhang. Det är inte bara formerna för ungdomens liv, som till stor del ändrats, utan formerna för det mänskliga livet över huvud taget.

Under den gamla bondekulturens dagar var hemmet medelpunkten för både arbetet och förströelsen. Denna arbets- och intressegemenskap kom familjemedlemmarna att starkare känna samhörigheten. De unga fingo under hela uppväxttiden åtnjuta hemmets skydd och stöd. På gården frambringades alla erforderliga produkter som mat, kläder, husgeråd och t. o. m. möbler. Kontanter voro icke så vanliga, då i regel så gott som hela förmögenheten låg i hemmanet. Konsten att rätt handskas med pengar beredde sålunda inte den tidens ungdom någon svårighet. Bibel och psalmbok voro de källor ur vilka man hämtade sin andliga näring. Man levde enkelt i fäderneärvda seder och tackade Gud för gåvorna.

Denna trygga tillvaro måste ha varit en gynnsam jordmån för det uppväxande släktet. Det var på många sätt lättare att vara ung då än nu. Med de tekniska uppfinningarna och industrien har något radikalt nytt framskapats. Ungdomen har dragits från hemmen på landsbygden till städer och industricentra lockad av ökad inkomst och förkortad arbetstid. Det är också ett spännande äventyr att komma ut och försöka på egen hand. I affärerna finns nu allt upptänkligt att köpa. Tidningspressarna rotera och utslunga alster av de mest skilda slag. Filmindustrien arbetar för högtryck och har visat sig kunna åstadkomma produkter, som motsvara de mest olikartade smakriktningar. Massproduktionen är tidens lösen. Tempot ökas. Intrycken avlösa varandra med oerhörd snabbhet. Rastlöshet och flyktighet har blivit ett av den nya tidens utmärkande drag. Hemmet är icke längre det centrum för familjen det tidigare varit. Familjemedlemmarna ha ofta sitt arbete förlagt utanför hemmet på skilda håll. Trångboddheten i städer och industrisamhällen gör att man också på fritiden gärna söker sig ut var och en till sitt, och här står hela den industrialiserade nöjesapparaten till förfogande. Allt detta och mycket annat, som den nya tiden fört med sig, har i avsevärd grad komplicerat den mänskliga tillvaron. Samtidigt med industrien utbredde sig också en materialistisk världsåskådning, som den yngre generationen fått i arv. Sekulariseringsprocessen har nått ett framskridet stadium. Uppfostringsmetoderna ha på sina håll blivit så till den grad liberala, att barnen få göra som de vilja. Föräldrars och lärares auktoritet är icke längre självskriven.

Man skulle kunna fortsätta i det oändliga med en uppräkning i samma stil, men det kan vara överflödigt. Jag har i det föregående endast velat påvisa huru nödvändigt det är, då man jämför ungdom förr och nu, att taga hänsyn till de totalt olikartade förhållanden, som utgör ramen för deras liv. Man inser lätt, att den nya tiden ställer oändligt mycket större krav på ungdomens omdöme och ansvarsmedvetande. Den ungdomslivets renässans, som alla hoppas på, måste komma från ungdomen själv. Många tecken i tiden tyda också på att den är i vardande. Vår tid är organisationernas tid. En stor del av vår ungdom har också sammanslutit sig i föreningar där man arbetar för ideella mål. Många har förstått, att ett demokratiskt statsskick ställer stora krav på medborgaren. Man måste kunna något och veta något. Den allmänna rösträtten kräver omdöme och ansvar. Om den nya tiden å ena sidan gjort tillvaron mer komplicerad för ungdomen, så har den å andra sidan också varit till gagn på många sätt. Så erbjuder t. ex. vår tid stora möjligheter för ungdomen att fritt utveckla sina individuella anlag och skaffa nödiga kunskaper. Skolväsendet har utvecklats. Radiokurser, korrespondenskurser och studiecirklar stå till förfogande, och otaliga ungdomar begagna sig därav för att förkovra sig. Man börjar mer allmänt förstå, att den fritid, som följer med den förkortade arbetsdagen, kan utnyttjas bättre än att stå och hänga i gathörn eller vid järnvägsstationerna på landet eller sitta på rökiga kaféer. Allt flera ungdomar hitta vägen till de of-

Skytteverksamheten vid regementet.

Beredskapstjänstgöringen fr. o. m. år 1940 medförde en tillbakagång för den frivilliga skytteverksamheten vid regementet. Det aktiva befälet beordrades till olika platser i vårt land, och allas intressen inriktades helt på tjänsten vid beredskapsförbanden. Den frivilliga skytterörelsen, som en gång under överstelöjtnant Brunanders ordförandeskap haft en blomstringstid, gick alltmera tillbaka. Våren 1943 beslöts dock att på nytt söka rycka upp föreningen och föra den in i dess gamla spår. Genom tillmötesgående och understöd från vår regementschef, som alltid visat sig mycket förstående för den frivilliga skytterörelsens sak, har även detta lyckats. I föreningen infördes 24. maj detta år, den år 1942 startade, pistolskyttesektionen, som tidigare varit ansluten till regementets idrottsförening.

Föreningens styrelse har för närvarande nedanstående sammansättning: *ordförande:* kapten E. Karlström; *vice ordförande:* sergeant O. Hälsingdahl.

Gevär: Sekreterare: sergeant B. Andersson; v. sekr.: löjtnant Strindberg; kassör: fanjunkare Nässlander; instruktör: sergeant Källén.

Pistol: Sekreterare: sergeant L. P. Gustafsson; kassör: msergeant Fahlgren; instruktör: sergeant Dahlgren.

Övriga ledamöter: löjtnant C. O. Rosenius, furir Julander, furir Ekström, furir J. A. Andersson.

Materielförvaltare: furir Trygg.

För att öka intresset för gevärsskjutningen har styrelsen i sitt skjutprogram för år 1943 bl. a. upptagit månatligt återkommande prisskjutningar. Därvid tävla medlemmarna om inteckningar i uppsatta ståtliga vandringspriser, som skänkts av: Lägerkassan, offkåren, uoffkåren, fänrik Åkerson och direktör S. Nyberg.

Ett energiskt och målmedvetet arbete bedrives nu för att föra regementet framåt mot toppen på skyttets område. Under de två månader, som den nya styrelsen ansvarat för rörelsen har omkring 16,000 skarpa skott lossats av medlemmarna i tränings- och tävlingsskjutningar. De vpl tillhörande årets rekryter komma i juli månad, då de under sin tjänstgöringstid beräknats hava inlärt grunderna för skjutning, att upptagas i föreningen. För den skull finnas utsedda särskilda skytteombud vid de olika komp., som skola vägleda de vpl på skyttets område och ordna med den frivilliga skjutningen vid resp. komp.

Bland de bättre resultat, som uppnåtts i större tävlingar följa här nedan några:

Propagandatävling för 1:a och 2:a klass skyttar den 30/5 1943 (80 p. möjliga): volontär Frisk 79 p., korpral Rådberg 77 p.

Stockholms-Tidningens riksskyttetävling den 6/6 1943 (200 p. möjliga): korpral Kjellberg 195 p., sergeant Källén 195 p.

Tävling om GHT:s arméprís den 12/6 1943 (80 p. möjliga): löjtnant Rosenius 74 p., löjtnant Fröjd 73 p.

Pistolskytte: Oktober 1942. Fältskjutning anordnad av Gävle pistolskytteklubb: Regementets lag (kapten Karlström, sergeant Dahlgren, sergeant Hälsingdahl) erövrade 1:a lagpris och besegrade bl. a. Dalregementets lag.

Oktober 1942. Fältskjutning vid Råcksta anordnad av Stockholmspolisen: Klass B, pistol m/07 (200 deltagare): 3:e pris kapten Karlström. Klass A, övriga vapen (200 deltagare): 3:e pris sergeant Gustafsson.

I skytteföreningens stadgar finnes bl. a. upptaget att den, som önskar bli aktiv medlem betalar en årsavgift av 3 kr. (1 kr. för vpl), och den som önskar passivt medlemsskap inbetalar ett belopp av 30 kr., eller skänker ett hederspris för samma belopp gällande för ständigt medlemskap.

Medlemmar i Kungl. Hälsinge regementes kamratförening! Visa Edert intresse för regementets sak! Understöd vår skytteförening! Bli *passiv* eller *aktiv* medlem i skytteföreningen!

E. E. K—m.

Några ord i ungdomsfrågan.

fentliga biblioteken. Denna ungdomens studieiver bådar gott för framtiden. I detta sammanhang kunde många liknande ljuspunkter i tiden förtjäna att omnämnas. Jag tänker på de många folkrörelserna till vilka väl även idrotten — den aktiva idrotten — måste räknas. Det skulle emellertid föra alltför långt att i denna lilla uppsats gå närmare in på den saken.

Det myckna vetandet, allmänbildningen och det praktiska kunnandet är dock icke allt. Vår ungdom bär inom sig en oändligt mycket värdefullare tillgång. Den har mot bakgrunden av det fasansfulla, som nu tilldrager sig ute i världen kommit till insikt om de andliga värdenas oskattbarhet. Vi ha lärt oss förstå vad friheten betyder för ett folk. Vi ha också lärt oss förstå, att ingen mänsklig gemenskap är möjlig utan förtroende människorna emellan och att detta förtroende endast kan skapas på rättens, ärlighetens och den osjälviska kärlekens grundval. När dessa ord, som beteckna de kristna grundvärdena, bli levande och de ungas personliga egendom då finns det gott hopp icke bara om ungdomen utan även om vårt älskade fosterlands framtid.

Benefacius.

Sveriges välhävdade gränser.

Vid Kamratföreningens högtidssammankomst i Söderhamns kyrka lördagen den 28 november 1942 höll Söderhamns borgmästare Axel Bäckman ett tal, vari han bland annat yttrade:

Det land, som blev vårt, det är det land där våra barn en gång få bo och våra fäder sova under kyrkohällen. Vårt svenska folk, det är vi som nu leva och bo i vårt Sverige. Men det är även våra fäder sekler igenom, som här levat sitt liv och stridit sin strid, som brutit sin teg och präntat sin bok och som lämnat oss frukterna av sin omsorg och möda. Vårt svenska folk, det är även våra barn och efterkommande alltjämt framåt i tiden. Ett folk, en nation, det är arvet från det gångna, det är det pulserande nuet och det är alla de förhoppningar, vi knyta till dem och för dem, som efter oss skola komma. Och *det* är en dygd hos ett folk: att i varje stund känna ansvaret för arvet och ansvaret för det kommande. Och *det* är också en dygd hos ett folk: att vara tacksam för arvet och att låta tacksamheten omsättas i dådkraftig gärning och framsynta offer.

Rikligen ha våra fäder till oss lämnat de brutna tegarna och de präntade böckerna. Över sin möda och sin omsorg hava de rest sig det värdigaste av alla minnestempel: Vårt eget land, sådant det nu ter sig för oss, med allt vad det inrymmer av jordiska och andliga värden, med dagligt bröd och med bön vid kyrkklockors klang, med lagbunden, medborgerlig frihet, *med välhävdade gränser.*

Därmed får icke utan vidare menas sådana gränser, där mannar stå på post eller kanoniärerna stå redo vid skeppskanonerna. Välhävdade gränser, det är sådana, som inrymma ett enda folk, där medborgarnas ursprung i stort är *ett,* där deras ställning till egen folklig styrelsen är *en,* där folkens särpräglande karaktärsdrag, de må vara av ondo eller godo, gå igen. Sveriges välhävdade gränser äro de som, den dag som i dag är, inrymmer det minoritetsfria svenska folket. Att gränserna icke äro andra förlänar dem ett även för andra folk starkt drag av ändamålsenlighet och fritager dem från prägel av utmaning. Att gränserna icke äro andra förlänar dem också egenskapen av *murar* åt ett enda folk, med ett enda kynne. Och sådant giver åt ett folk styrka åt sinnelaget och gärningen!

Soldatens liv är bistert. Vapnens hanterande är skrämmande. Den egna livsbevarelseinstinkten *kan i svårt läge* komma att råda över soldatens plikt att strida in i det sista. Soldatens andliga ryggrad måste därför vara starkare än andras. Han har också som hjälp fått en särskild gåva, given honom av alla de soldater, som nu för länge sedan gått bort. Han har fått *den militära traditionen,* byggd på gångna tiders hjältemod i segrar och nederlag.

Kungliga Hälsinge Regemente! Det är denna bygds traditionsrika regemente. Ett regemente består inte blott av de soldater, som i dag bära dess beteckning på axelklaffarna. Det är även och framförallt alla de, som i gångna tider tjänat under dess fälttecken, det är de som med sitt blod präglat namn sådana som Bält och Lund på dess fana, det är en del av alla dessa bortgångna som med mycken möda och mycken plåga och mycken strid givit *oss* våra välhävdade gränser. Det är ett av alla de regementen, som har att bevara våra välhävdade gränser, så att vårt Sverige allt framgent får vara det land, där våra barn en gång få bo.

Gummistövlar

Förnämsta fabrikat
Högsta slitstyrka

GALOSCHBOLAGET
GEFLE

All MILITÄREKIPERING till erkänt billiga priser.

1:sta klass
Herrskrädderi

LIDHOLMS
DROTTNINGGATAN 30
GÄVLE

Vid behov av
Tobaksvaror
och
Rökutensilier
vänd Eder med förtroende till

BENGTSSONS
TOBAKSHANDEL
GÄVLE
Nygatan 25. Telefon 1869.

Vid behov av **belysningsarmatur elkaminer** eller **kokplattor** besök vår utställning
Nygatan 36
stor sortering till förmånliga priser.

Elkompaniet
NYGATAN 36 HÖRNET AV CENTRALGATAN
GEFLE Tel. 2837, 2827

Busscaféet
(fullständig caférörelse)
— **Telefon 6573** —
Obs! Även till avhämtning och utskickning.

MILITÄREKIPERINGEN
i Gävle
CARL A. OHLSSON
DROTTNINGGATAN 23
GÄVLE

Sundsvalls Enskilda Bank Aktiebolag
Kontor i Gävle: Drottninggatan 28

Torsåkers kyrka och bergsmansstämpel på 1830-talet. Två soldater synas på kyrkvallen.

ERIC TACKT — rotesoldaten.

Augusti 1796 var en underlig månad för Eric Bengtsson i Vibyhyttan och hans hustru. Månaden gick in i glädje, men slutade i sorg. De fingo ett barn och mistade ett. Den 6 augusti föddes deras gosse och blev döpt redan dagen därpå, ty smittkopporna rasade i bygden. Gossen, som i dopet gavs namnet Eric efter fadern, undgick dock sjukdomen. Men deras flicka, den treåriga Cherstin, fick den däremot, och dog före månadens slut. Det var sålunda med en mycket hotfull uppsyn Ödet hälsade huvudpersonen i denna tidsskildring, då han gjorde sitt inträde i tillvaron.

Ej långt därefter dog även fadern en gruvarbetares död, och modern blev lämnad ensam med sin lilla pojke i smedtorpets fattigdom.

Vibyhyttans by, numera en av de minsta byarna i socknen, tillräknades då största betydelse. Undangömd i sin dalsänka var den full av brusande liv och konkurrerade med sina medtävlare inom Torsåkers bergslag: Tjärnäs, Berg och Hofors. Av Torsåkers alla bergsmanshyttor låg den största, liksom troligen den äldsta, här i Vibyhyttan. Tjugofem av socknens bergsmän brukade den gemensamt. Smidet, de båda hammarsmedjornas fyra härdar och två vattenhjulsdrivna hammare, var även störst i den dåtida bygden. Där stodo sotiga smeder och räckardrängar i förskinn och tjockbottnade näverskor och vände det glödande järnet under hamrarna, som sakta lyftes av vattenhjulens kuggaxlar och tungt och dovt föllo tillbaka mot de jordfasta städen, medan järnet formades till allehanda verktyg och redskap eller till stångjärn.

Denna detalj ur det fordomtima bergsmansbruket får, vid sidan om berättelsen, stå som bakgrund till Eric Tackts barndomstid i denna historia. En ljuslockig och blek liten pojke, sprang han på de sotsvarta stigarna mellan hytta och hammarsmedjor, eller lekte vid Vibyhyttbäckens dammar och vattenfall under adertonhundratalets första somrar. Snart skulle väl tiden vara inne för honom själv att inta en plats vid härden och hammaren eller sköta tillmakningselden i någon av de otaliga torsåkergruvorna. Men han skulle tydligen bli en dålig arvtagare till faderns hårda yrke, ty hans kroppsbyggnad var liten och vek. Vekt var också hans sinnelag. I hans barnsliga håg, halvt

omedvetet ännu, spelade kanske en längtan, som ej hade så mycket att göra med gruvor och hyttor, men desto mera med de sjungande vattenfallen i bäcken.

*

Vid denna tid var Vibyhyttan stabslöjtnantsboställe. Under åren 1802—1812 residerade "Lieutnant" Sam Lindbom där. På goda grunder torde man därför kunna antaga att denne uppmärksammat den lille vibyhyttpojken och haft sin hand med "i spelet" vid hans val av levnadsbana, samt i sinom tid även introducerat honom vid Helsinge Regementes musikkår. I varje fall finna vi tolvåringen där år 1808, titulerad och nämnd "trumslagarsoldaten n:o 82 Eric Ersson Tackt vid Ofvansjö Kompani". Därmed har krigarlivet börjat för honom. Det var förresten mitt under finska kriget, i vilket dock ingenting antyder att han deltagit. Ofvansjö kompani deltog emellertid, och enligt en uppgift stupade dess båda trumslagare Hurtig och Liebenholtz. Möjligen fick Eric Tackt rycka in som ersättning för någon av dem. I Torsåkers församlingsböcker stå hans kolumner tomma intill 1815.

Freden bröts snart på nytt i och med Sveriges deltagande i slutuppgörelsen med Napoleon 1813, samt följande års fälttåg mot Danmark och Norge. Under båda dessa krig var Eric Tackt i aktiv tjänst. En knapphändig mönstringsrulla lämnar uppgifter därom och ger honom vitsordet att ha gjort god tjänst.

Hälsinge Regemente och Ofvansjö kompani, till vilket torsåkerssoldaterna hörde, var således i elden också de världshistoriska dagarna "på Leipzigs slätter" då Napoleons stolta arméer besegrades av Karl Johan med allierade. Vad som dock aldrig omnämnes på historiens blad, är de minderåriga trumslagarpojkarnas insats i bedrifterna på ärans fält, vilka dock helt säkert krävde både mod och dödsförakt. Deras uppgift innefattade ju även plikten att i främsta ledet trumma anfallssignalen då kompaniet gick till storms, seger eller död till mötes. För många av Eric Tackts kamrater hemifrån blev det till döden. Ej underligt att hans sinne, ännu endast ett barns, fick märken vilka efter vad det sagts aldrig växte bort. Under kriget stupade följande torsåkerssoldater och fingo sin viloplats i fältgraven: Korpralen Anders Stack i Solberga; soldaterna Johan Jarl i Fors, Petter Dyrk i Vall, Per Moré i Prästhyttan, Th. Lang i Kallmuren, Anders Ros i Hoo, Jan Gill i Vall, Hans Bly i Öst. Hästbo samt Lars Bult från Tjärnäs. Manfallet var sålunda mycket stort bland rotesoldaterna från Torsåker.

*

I fortsättningen kan Eric Tackts öden följas i krigsarkivets mönstringsrullor, samt i de fredligare och grundligare församlingsböckerna. Drag från hans senare levnadsår hemma i roten äro dessutom bevarade genom tradition. Rullorna omtala att han efter krigets slut ånyo trädde i tjänst vid Hälsinge Regemente som "frivilligt spel" den 1 maj 1815. Vid 1822 års början nämnes han ännu som trumslagare. Soldatrotens namn är då Sätra och Österberg i Ovansjö. Det meddelas emellertid senare att Eric Tackt den 20 juni samma år transporterats till soldat vid Ofvansjö kompani. Från och med detta datum blev hans soldatnummer 123, och soldatrotens namn Wij i Torsåker.

Torsåkers socken var vid denna tid uppdelad i 58 soldatrotar. Av soldaterna tillhörde 33 Ofvansjö kompani medan de övriga 25 hörde till Öster-Fernebo kompani. Rotebönderna underhöllo och avlönade sina soldater och två olika avlöningssätt voro vanliga. De soldater som själva ägde bostad och jordbruk bekommo hela sin lön i reda penningar, 90 till 120 riksdaler pr år. Enligt det andra avlöningssättet, som var betydligt krångligare för båda parterna, upplåts ett torp för soldaten med en jordbit att odla. I detta fall utgick dessutom till rotesoldaten ett tillskott av spannmål och sovel, upp till 3 tunnor säd och 1 kappe linfrö årligen av det förra, och 3 lisspund (25 ½ kg.) av det senare slaget, därav en tredjedel fläsk och två tredjedelar kött. Dessa livsförnödenheter hämtades vanligen av soldaten själv vid en rundvandring hos rotebönderna på julafton. Socknens klockare fick även företaga en liknande ej alltid så trevlig rundvandring för att utfå sin lön, endast med den skillnaden att han, som hela socknens löntagare, fick vandra vida omkring. Soldaterna som erhöllo sin lön "in natura", fingo i kontanter endast 3 à 4 riksdaler pr år. I roteböndernas skyldigheter ingick även plikten att bistå sin soldat med sådd och skörd, om denne under sådan tid på grund av tjänsten ej kunde sköta torpet. Soldatlegan var lika för hela socknen nämligen 87 r:dr. rmt. och utbekoms så snart soldaten var antagen.

Eric Tackt tillhörde den kategori rotesoldater som bodde i egen gård. Stugan, som han uppfört på roteböndernas mark, låg vid den vackra Dammsjön 1 ½ km. från Wij by.

*

Soldaternas vän och faderlige rådgivare var kompanichefen. Denne var under Tackts soldattid bosatt på Vibyhyttans kaptensboställe, varifrån han besökte sina soldater, inspekterade deras torp och granskade deras övriga mellanhavanden med rotebönderna. Det var även vanligt att soldaterna vände sig till honom i det civila livets olika angelägenheter. Till exempel vid äktenskaps ingående hade kompanichefen en viss medbestämmanderätt, varvid han var mån om att se till att soldaten fick en duktig livskamrat. "Med Compagnie Chefens tillstånd" är också den anmärkning i församlingsboken, som alltid bifogas då soldaterna tagit ut lysning.

Härmed ha vi fått anknytning till nästa stora tilldragelse i Eric Tackts enkla historia. Den 26 november 1824 ingick han — med kompanichefens tillstånd — äktenskap med tjugoåriga Britta Andersdotter, en flicka från barndomsbyn Vibyhyttan. Från bröllopet finns några intressanta traditionsförmedlade glimtar. Bland gästerna befunno sig rotebönderna och många av brudgummens kompanikamrater och liksom vid alla soldatbröllop var det en föga stillsam högtidlighet. Gevär och pistoler fyrades av med lösa skott, inte bara utanför husknutarna utan t. o. m. inomhus vid bröllopsmåltiden brändes ett och annat pistolskott av under bordet, liksom också sedan vid dansen, så att kvinnfolken skreko. Det hände också ibland vid soldaternas tillställningar, att någon galgfågel klättrade upp på taket och släppte ned en krutladdning genom skorstenen så att gnistor och sot yrde i brasspisen. Krut skulle det nämligen, enligt god sed, lukta överallt.

Soldatstugan vid Dammsjön, Torsåker. Stugans utseende år 1900.

Brudgummen bar sin soldatuniform och bruden var skrudad i kulört sidenkjol, svart livstycke samt en med band och rosor smyckad röd bröstlapp vilket var socknens brudutstyrsel. Därtill bar hon den stora förgyllda brudkronan. På bröllopets sista dag gjordes bland gästerna den traditionella insamlingen till socknens fattigkassa, som enligt kyrkboken steg till 18: 01. Av samma bok framgår vidare att brudgummen personligen bidrog till nämnda kassa med 8: — och lämnade till kyrkan de vanliga avgifterna vid bröllop. Samma år — 1824 — vigdes 39 brudpar i Torsåker.

Soldatstugan vid Dammsjön bestod av ett rymligt kök, 6×6 meter, som låg mot söder, där bredvid en liten sidkammare och längst bort en smal visthusbod med särskild ingång från stugans framsida. Nere vid sjön låg ekan i den närmaste viken och dit ned ledde en av sten och jordtorv uppbyggd 80 meter lång väg, som på samma gång tjänstgjorde som dammvall, ty ett av åbornas bekymmer utgjorde högvattnet varje vår. Då steg den lilla sjön högre och högre, nådde ibland ända upp till stugbron och hotade att komma in till dem i stugan. Eljest var sjön en vän och en god granne, ett livande inslag i deras tillvaro, som lämnade rikligt med fisk i näten åt dem själva, samt vass och fräken i vikarna åt "krituren i fäjset".

Detta sistnämnda med tillhörande lada, samt vedboden och en källare lågo i rad i bergssluttningens skogsbryn, oåtkomliga för vårfloderna. En sjöbod med nät och fiskredskap samt en av sten uppbyggd primitiv smedja fullbordade detta soldatställes utseende.

Här, vid sidan av, och skild från bygd och väg, rann livet fram vid lugna stränder, skiftande endast mellan den årliga soldattjänsten på heden och arbetet hemma på den stenbundna vreten, till vilken för varje år lades några nya från skogen erövrade tegar — ett ej mindre fosterländskt värv. Soldaten och hans hustru strävade fram mot den dag då odlingen skulle bli stor nog att tillåta dem utbyta ladugårdens getter mot en ko, ty detta var alltid utanvidsfolkets drömda mål ehuru sällan uppnått. För Eric Tackts del skulle det likväl hinnas. I hans boupptecknings finna vi nämligen också en "koo" bland ägodelarna och mer än så, även en dragoxe. Tyvärr måste det nog antagas att reversen, som finns där på skuldkontot, just gäller dessa två dyrbara förvärv.

*

Var det glans över tjänstetiden vid kompaniet så var soldatens liv däremellan ibland ganska blekt och torftigt, då uniformen låg nedpackad i kistan och geväret hängde på väggen i stugan. Endast söndagarnas kyrkoparader och familjefesterna i roten voro då de stora tillfällen då hans samhällsställning stack av emot mängdens. Den gamle torsåkersringaren Gustaf Solborg (1842—1933) berättade följande om soldaternas uppträdande under 1800-talets mitt. "När menigheten samlades till kyrkobesök på söndagsförmiddagen var det alltid en sak som måste ses före inträdet i kyrkan. Det var soldaterna, socknens hedersmän, som här söndag efter söndag framträdde i parad. Punktligt hördes deras taktfasta steg och där kom truppen, ett fyrtiotal soldater anförda av sin korpral.

I prydliga uniformer med axel- och livremmar av vitt läder, till sommarmunderingen hörde även vita byxor, utgjorde de ett ståtligt inslag i livet på den dåtida kyrkvallen. De marscherade in genom kyrkans västra portvalv och gingo upp på läktarens högra sida, som var soldaternas reserverade plats. Efter gudstjänstens slut ställde de ånyo upp utanför västra porten, marscherade genom menighetens aktningsfullt öppnade led, bort till skolhuset där formationen upplöstes. "Detta", slutade den gamle ringaren, "var minnet av Torsåkers rotesoldater, som alltid utmärkte sig för ett värdigt uppträdande, och som i gengäld åtnjöto gott anseende och respekt från allmogens sida."

*

Soldaten var i det civila livet en både nyttig och uppskattad medlem av bysamhället. Oftast var han kunnigare och ägde större erfarenhet än sina grannar som alltid gått hemma i bondsysslorna. "Så här går det till i krig", kunde han avgöra och på ett knepigt sätt lösa en svårighet som bönderna gått bet på. Var det storkalas i en bergsmansgård i roten, då var soldaten i sin granna uniform festens prydnad och den borne hedersgästen. Ofta kallades han att vara värd. Och ägde han sångröst var det självklart att han skulle ta upp bordspsalmen om klockaren saknades. Den ledighet i umgänget, som han fått under lägerliv och kommenderingar och hans erfarenhet från högtidliga parader, då han stått öga mot öga med överstar och generaler, ja, kanske med kungen själv, gjorde hans närvaro ovärderlig på fester och högtidligheter i bondgårdarna. I ett gammalt rim heter det om rangordningen vid ett bröllop:

"Först brugummen å brua,
sen prästefar å frua,
sedan soldaten,
ta för sej av maten.
Därefter menige man
så långt dä räcka kan."

Uppdraget att undervisa barnen i räkning, skrivning och innanläsning, lades ofta i händerna på de gamla soldaterna, som mestadels voro bokligt kunniga. Husförhörslängderna ge dem i allmänhet goda vitsord i dessa ämnen, och för Eric Tackts del framgår att han vid husförhören utmärktes med högsta betygsgraden. I samma urkunder meddelas också att han regelbundet går till skriftemål med sin hustru och de av barnen som uppnått mantalsskrivningsålder.

År läggas till år. I soldatstugan vid Dammsjön ha sex barn fötts och vuxit upp och av dem ha redan — det var vid mitten av 1800-talet — de fyra yngsta samtidigt med varandra emigrerat till Amerika, liksom så många andra vid denna tid, för vilka stugan blev för trång. Eric Tackt själv förlorade, ännu relativt ung, hälsa och krafter och år 1850 måste han begära avsked ur tjänsten. Från generalmönstringsrullan detta år inhämtas följande därom:

> "Regementsnummer 1173 kompaninummer 123, soldat Eric Tackt, förut kallad Eric Ersson, född i Thorsåkers sn. af Gefleborgs län. Begär och får afsked den 22 juni 1850 med anmälan till underhåll. Behäftad med allmän svaghet som gör honom otjänstbar. Bevistat 1813 och 1814 års fälttåg. Tjänt väl."

Ännu i tio år levde han kvar som "gratialist" i församlingsböckerna och i stugan vid Dammsjön, där hans äldste son övertog det bekymmersamma utanvidsbruket. Endast med hjälp av sina två käppar kunde den gamle soldaten under de sista åren förflytta sig omkring på sina domäner, eller stappla ner till sin kära sjö. På den stora stenen vid vattenbrynet syntes han där sitta långa stunder i ensamma tankar.

År 1860 den 23 januari dog Eric Tackt och begravdes i hemsocknens kyrkogård. Hustrun Britta Andersdotter överlevde sin man endast i två år och dog 58-årig den 1 oktober 1862. Äldste sonen Anders Ersson gick i faderns fotspår, inte som soldat, men som strävsam odlare vid Dammsjön. Efter föräldrarnas död bebodde och brukade han torpet i 40 år som dess sista åbo.

Och den minnesrika soldatstugan på sin grönskande strandvall, hur gick det med den? Och de under trälsam möda brutna och odlade tegarna?

Åter ha ett fyrtiotal år gått. Det är en kväll i maj då jag, en ättling i fjärde led, till sist ännu en gång letar rätt på den forna boplatsen vid Dammsjön. Då är där allt för länge sen jämnat med jorden. Platsen bär dock alltjämt en stark prägel av gammal kultur fast intet finns kvar av de gamla grå husen. Men sjön ligger kvar där, visserligen sänkt med nära en meter också den, men sommarblå, speglande skogen och de branta klipporna på motsatta stranden. I gårdsplanens grönskande mjuka gräsmatta ligga fortfarande grundstenarna kvar i orubbade fyrkanter, omtalande var byggnaderna stått, och där vid knuten stå ännu tre åldriga aplar kvar, skäggiga som patriarker men ändå blommande, på vakt över den igenrasade gårdsbrunnen. Men se! Innanför grundmuren, i stugans forna kök, som en gång togs i besittning av soldathustrun, den tjugoåriga Britta Andersdotter, har nu en annan gäst gjort sig hemmastadd — där växer invid den söndervittrade härden en yvig, redan stor och försigkommen gran. Det är Skogen, som bidar sin tid. Granen står där som en utsänd patrull i den gamla, aldrig vilande striden om herraväldet, som från urminnes tid råder mellan bygd och obygd, mellan människan och djungeln. Snart skall vildmarken återtaga det område som för över hundra år sedan erövrades av rotesoldaten Eric Tackt.

William Eriksson, Torsåker.

Gynna
"BOCKENS" ANNONSÖRER

"PÅ FÖRSCHA KÖMPANI."

Eftersom jag kom ett år för sent till sekelskiftet och ett år för sent till beväringsmönstringen, så var föregående världskrig grundligt avslutat, och krigsledan nästan vorden militärhat, när jag skrudades i Kungl. Hälsinge regementes byxor och vapenrock och anvisades gevärsställ och järnsäng på 1:a kompaniet. Det låg en viss sanning i det en pojke från Ovanåker skrev hem till sin käresta, evad det gällde 1:a kompaniet och den årsklassen vid inryckningen. Pojken skrev:

"Å når vi ställ opp till mat å exis, så blir dä sånt oherrans liv, så hela kompanie kallas livkompani...."

Och att pojken fick den uppfattningen var inte att undra över. Men värsta livet var inte vid uppställningarna utan vid utmarscherna. Det var så, att korpralskolan förlagts på 2:a kompaniet, och när vi skulle ut till exercis eller utspisning så blev det alltid för trångt i trappan från 1:a kompaniet och ut till kaserngården. Korpralerna voro inte blygare än livkompanisterna från Hälsingland, och armbågar och gevärskolvar smaskade in mot både käkar och mellangärden. Till sist ordnades så, att det ena kompaniet stannade inne tills det andra marscherat ut. Episoden är belysande för den tidens militära kamratskap; den årsklassens korpraler såväl som 1:a kompanister ha under senaste åren säkerligen råkats under gemytligare former.

En dag medan vi stodo i korridoren och väntade på korpralskolans utmarsch — som straff för trappkriget fick vi vänta till sist — stegade fanjunkaren fram och uppläste en medförd order. På den tiden uttogs reservbefälsadepterna efter inkallelsen. De fingo i all tysthet gå på prov någon vecka.

"Till reservbefälsutbildning beordras följande värnpliktiga", läste fanjunkaren.

Rätt så oväntat gjorde jag min bästa militära uppryckning intill den dagen. Fanjunkaren hade läst mitt nummer och namn. Jag gjorde en högljudd, högst civil och föga sympatisk protest:

"Dä fel.. Dä fel! Ja vill inte.."

"Håll käft i ledet", väste plutonchefen. "Ja är glad av med dej, din slöfock."

I hemlighet hade jag nog ständigt drömt om att erhålla litet bildning, men reservbefälsutbildning.... Jag försökte med en protest till och fick omedelbart göra rent på klosetten.

Så en dag vandrade vi uttagna över kaserngården till 2:a bataljon; högst upp till 8:e kompaniet styrdes kosan. Där skulle årets reservbefäl utbildas; vi som stego dit in hade tilldelats två månaders extra vistelse på Kungsbäck.

Ända från inträdet var det som om det nya kompaniet ägt en annan atmosfär. Nog verkade det så på oss från livkompaniet. Fanjunkaren på 8:e tog emot oss nästan faderligt, och en furir gick så stelt och högtidligt korridoren fram, att halssenornas spänning förorsakade, att hans huvud darrade som av omtanke för varje steg han tog. Och så tog kaptenen emot.

Den militären hade blott ett fel som militär: han var c:a 20 år före sin tid. Han uppträdde precis som en aktad officer av i dag uppträder framför trupp. Detta höll honom säkert på avstånd från majorsgraden — enligt den tidens uppfattning — men detta låtsades han ej förstå. Han tog emot med ungefär följande ord:

"Välkommen till 8:e kompaniet. Här brukar vi trivas med varandra, beroende på att det kommer bara hyggliga gossar hit. Den som har något att klaga över gör detta direkt till mej, och den som har något att berömma tiger. Här straffas ingen onödigt, och ingen lymmelaktig blir ostraffad. I dag får ni göra i ordning i edra logement och känna er fria, i morron börjar utbildningen. Giv akt! Lediga, höger och vänster om marsch."

*

Som sagt. Atmosfären var en annan, och vi började ana varifrån den kom. Under vanliga förhållanden skulle vi väl ha rusat direkt till markis, men nu stannade vi inne och ordnade vad som behövdes i logementen. Vi hade ju även sammanförts från olika kompanier, så vi togo tillfället i akt att bekanta oss bättre med varandra. Och det visade sig, att det fanns en fläkt av bildning mitt i reservbefälsutbildningen. Alla skolade pojkar hade framför allt uttagits till reservbefäl. Där fanns en nyexaminerad agronom, flera realskoleutbildade och flertalet från folkhögskolor. Ja, det fanns ju även andra; själv kom jag direkt från en av Ostkustbanans rallarebaracker. Dock måste erkännas, att agronomen hade lättare för att taga till nyporna än lärdomsord, när diskussionens vågor gingo höga. Men så var han också lika bra utrustad på händernas som på huvudet vägnar....

Så var mottagningen och installeringen klar. Trodde vi. Men när klockan närmade sig middagsmål fick vi lära annat. Då ljöd en ilsken visselsignal, som ekade ut över korridoren, trängde in i logementen, kilade runt i tvättrummet och kom en ruta i de stor fönstren att skallra som av skräck.

"Ställ opp!" vrålade en röst, som kom oss att med trekantshattarna i händerna rusa ut i korridoren. Och rekordsnabbt stod vi på linje, inväntande vad som hända skulle.

I korridoren, iförd grå linnerock och med dagkorpralsbricka på bröstet, stod en stadig man med ena hattbrättet slokande och ena byxbenets uppslag fasthakat i pjäxans pådragssölja. Vi hade trott, att mottagningen var överstökad, men vi fann på andra takter.

"Nu gett ni vara på Föscha kömpani, era sillmjölkar, å hän bor jag, så mycke ni vet. Å kaftin vi har ä nog bra, men frå Föscha ä'n inte, å dä ä jag. Å har kaftin för boscht, å fanjunkarn ha tjänstledet, å inget annat befäl finns på kömpani, då ä dä jag, som bestämmer. Köm ihög dä, pöjksatan!" instruerade den stabbige dagkorpralen i ett enda andedrag.

Det olycksaliga för min del var, att mannen på ett

EN LIVSKONSTNÄR.

Han hade varit soldat vid Helsinge regemente. Det var innan regementet flyttades från Mohed. Och sen den tiden hade han väl kvar den raka ryggen, spänsten och de kvicka rörelserna; kanske även det oförbrännerliga glada humöret. Ty glad var han, A. Stark, åtminstone kunde han konsten att visa glädje utåt. Fattigt och tråkigt var det nog många gånger, men alltid kunde han skratta sitt smittande glada skratt, och med spelande ögon och ett skämtsamt ord i mustaschen sköt han livets vidrigheter åt sidan.

Stark var rolig, god och glad som ett barn, och det var ett nöje att träffa honom. Hans goda humör smittade — man blev själv glad, och det tycktes, som om världen ljusnade en smula efter ett sådant möte.

Slipad, talför och full av tusan, fann han alltid på utvägar ur envist efterhängsna ekonomiska svårigheter, och ständigt var hans huvud fullt av drömmar om lysande »affärder». Man kunde ibland få höra honom komma ensam efter en skogsstig i mörkret högljutt samtalande med sig själv om någon ny idé som han fått till en »affärd». Hans uthusväggar fylldes under årens lopp med ändlösa sifferkolonner, räknetal vid räknetal. Där hade han stått eller suttit med en pennstump i nypan, räknat och kalkylerat, medan tankarna, långt från den karga verkligheten, spunnit en glindrande väv. Han skulle göra stora »affärder» och bli rik.

Och visst gjorde han affärer, men det var i för liten skala och vinsten blev därefter. Han hade grissugga en gång och sålde smågrisar, han försökte sig på hästaffärer och hönsavel, och han sålde på sin tid liar åt liesmeden Hellström i Berg. Den lilla jordbiten som hörde till stugan kunde inte på långt när föda en familj, och någon skog fanns inte till stället. Vedfrågan skulle nog för vilken annan som helst varit svår att lösa, men han klarade den. »Jorden är Herrens», sade han ibland.

*

En höst, då isen var körsäker men marken ännu bar, fick han en god idé. Han spände hästen för vedstegen och körde runt Ottnaren och samlade upp allt brännbart som vågorna sköljt upp på stränderna. Det blev flera lass ved, som inte kostade ett öre och som ingen kunde göra anspråk på. Det var medan ännu hammaren dunkade vid Gammelstilla bruk och sågverket var i gång vid sjöstranden och från detta kom

"På Förscha kömpani".

ofrånkomligt sätt liknade en grindstolpe hemma i skogsbyn. Där fanns en grindstolpe, som egentligen var stammen av en förgrenad tall. Just där förgreningen strävade mot skilsmässa hade tallen sågats av till grindstolpe, och där uppe hade en huvudstor sten placerats. Och den stenen påminde starkt om dagkorpralens stadiga huvud. De smala byxbenen var stammen, höftutvidgningen var förgreningens början och de breda axlarna passade precis till avsågningen; uppå den låg huvudet, direkt på axlarna.

Korpralen såg liksom förväntansfull mot oss och sade:

"Ä då nå'n åv er frå Föscha...."

Det var tyst i leden; det fanns ingen från Forsa.

"Ä dä inte en rekte kär hän.... Då får ni skylla er själv, öm ni köm borscht en vacker dag...."

Då gick det inte längre. Grindstolpen framträdde för kraftigt. Jag gjorde de största ansträngningar för att återhålla den påträngande skrattlusten, men det gick ej. Det kom ett ljudligt frustande, åtföljt av ett hejdlöst skratt.

Då ljöd ett — giv akt — som kom främre ledet att i förskräckelsen trampa det bakre på tårna. På — lediga — sjönko vi alla samman ett par tum. Efter detta spände röstfenomenet ögonen i mig, talade och sade:

"Nu skull ja gått te matsalen mä er för utfodring, men ja gett ma'schera te Hille körka mä er föscht, så matlusten bli bätter. Giv akt! Avdelning högerom marsch!"

I trapporna ned till kaserngården kände jag agronomens hårda nypor i farlig närhet, men jag lyckades hålla undan. Alla voro övertygade om, att mitt flabb renderade hela kompaniet en marsch till Hille kyrka och åter på fastande mage; att dagkorpralen inte ägde befogenhet att marschera efter eget omdöme, tänkte inte rekryter på.

Efter ett nytt — giv akt — följde kommandoordet — stillhet — med sådan kraft, att till och med en löjtnant på väg till mässen stannade mitt på kaserngården. Så knep min grindstolpskorpral samman ögonspringorna, så att endast en tjuvpojksglimt återstod.

"Vi gett nog äte föscht, öm vi ska marschera i takt, pöjkar. Avdelning framåt marsch!"

*

Det var vår första bekantskap med korpral Trygg på Forsa kompani; och därmed var vår intagning ordentligt avslutad. Trygg, som befordrades till furir medan vår utbildning varade, var en rytande hedersman av gamla stammen. På sitt aldrig förfalskade Forsamål domderade och kommenderade han som den värsta regementschef. Visserligen åhörde han order om att vidtaga ändringar i handrustkammare och dylikt med gravallvarligaste min och under bästa honnör, men hade han själv en annan uppfattning, så blev det heller ingen ändring. Han och kompaniet hörde samman, ty de hörde Forsa till.

Per Wikberg, Hamrånge.

mycket flytande, som det lönade sig att bärga. Brukets grönmålade ångbåt, »Nils Joachim Uhr», släpade, så lång sommaren var och ännu sedan tunnisen låg över Ottnaren, sina ved- och virkeslastade pråmar till Hammarby eller Torsåkers station. Och från Sotaskärshållet kom den lilla smutsiga ångbåten »Olle» stretande så gott han förmådde på ett par pråmar med samma slags last. Ty då var det sågverksrörelse även där, och rusch i skogarna under Schröders och »Ve-Pelles» tid. Emellertid föll alltid något av dessa laster i sjön då vågorna vräkte stora, och kanske pråmstyrarna hjälpte till då det blev allt för långsamt för pojkarna. Som sagt, alltid kom något i sjön, och alltid rasade någon vedstödja, upplagd för nära stranden, ned i vattnet. Och massavedsklabbar låg där, slipade mot stenarna i vågsvallet och vita och fina som brödkavlar. Allt detta tog Stark reda på och körde hem och det blev så mycket så han till och med kunde sälja ved.

Alltid påpasslig då det gällde att förtjäna någon krona, åtog han sig en gång rödfärgningen vid Hammarby bruk. Vid kokning av rödfärg skall, som bekant en viss kvantitet rågmjöl tillsättas, men inte hade bruksherrarna reda på rödfärgskokningens mysterier. Denna okunnighet utnyttjade han till sin fördel. Det skulle vara vetemjöl i färgen, sade han, och bra mycket drog han nog till med. Jaha, han fick skriftlig rekvision på vetemjöl. Efter någon dag kom han igen och begärde ny tilldelning, ty nu var det förra vetemjölet slut. Det beviljades, och kanske flera gånger. Allt gick bra, färgen kokades på gammalt hederligt vis med rågmjöl, rödfärgaren skrattade och slog käft med brukskäringarna, målade och slaskade och hade roligt. Och i matsäcken hade han de härligaste vetebullar, och det var just inte vardagsmat för småfolk på den tiden detta hände.

Ständigt på spaning efter förtjänster fick han en gång reda på att tolv milor voro till salu på ett ställe. Risade och stybbade och färdiga att tända. Här kunde göras pengar. Men — han hade aldrig kolat och inga betalningsmedel hade han, men inte var han rådlös. En person med kolningsvana vidtalades att bli med på affären, men även denne hade smått om styvrarna. Men hur det var, borgen ordnades, hjälpfolk anskaffades, kolningen gick bra, och de båda kompanjonerna tjänade en bra slant på affären.

Han körde timmer i skogarna; ända upp till Orsa och Tandsjö åkte han i kolskrindan efter sin präktiga häst, som alltid fick bra skötsel och stillning. Själv fick han inte vara så noga i skogen. Fick han bara »stjärtfläsk» och »skinnkulor», d. v. s. sill och potatis var han nöjd. Och så snus. »Nu är det ingen nöd, för nu har jag två hekto snus och tre tobaksflätor», sade han vid ett tillfälle. Men under förra kristiden då hittade han »mack» i snuset och då blev han fundersam. Och det kunde nog mycket väl hända att det blev mask i den tidens nikotinfria tobakssurrogat.

Som han även var kunnig i slakt gick han omkring i gårdarna och avlivade nassar och annan fänad. Och hur ledsen än moran kunde vara — det kanske gällde nödslakt av bästa kon, nog kunde Stark få henne att skratta. Och kom det så »kaskvärktje» fram på bordet vid kaffedrickningen, då var han ett enda stort soligt leende.

Ibland kunde väl missmodet snudda vid honom ett ögonblick. Då kallade han sig för backstu'sittare som en gång skulle hamna på fattiggåln, men i nästa stund spann han på en ny tanketråd och ögonen glittrade av humor:

»Och si, då får jag bo i största och finaste gården i Torsåker. Å-å ibland då så går jag ut och promenerar. Å så går jag ner till station, å då kommer dä nå'n fin herre av tåget, och så gör vi sällskap och går och pratar och så frågar han var jag bor. »Där bor jag!» säger jag och pekar på det där fina palatset, och han vet ju inte att det är fattiggåln, utan han tror att jag mä är en storgubbe.»

Han älskade precis inte s. k. »storgubbar», herrar och större bönder, det kanske var en reminiscens från den tid då soldaterna voro beroende av gnidiga rotebönder, och han kunde vara nog så spydig då han talade till sådana. Han satt på sin farstubro en afton, tyst och försänkt i djupa tankar. Så såg han upp, sköt skärmmössan på nacken och sade:

»Si, dä skulle vara en linja oppspänd mellan största skorstenen i Hammarby och Ovansjö körktorn, och där skulle alla storgubbar hissas opp. Si, dä geck fäll an å släpp ner dom lite imellanåt, så dom feck andas lite.» Och sen skrattade han sitt lustiga skratt, och allt dystert grubbel var borta igen.

*

Han var en grann karl, Anders Stark, och då han var ung soldat på »Mohe'; i »blåd och changtil uniform» höll han nog att se på. Sitt friska humör behöll han livet igenom. Sorger fick han, stora sorger. Äldste sonen var sjöman och dog på sjukhus i San Francisco, även äldsta dottern dog i Amerika, yngste sonen, en glad pojke dog, likaså hustrun och ännu en dotter. Han blev ensam. Hur han kände det i ensamma stunder vet väl ingen, han bar inte sina sorger till torgs. Ett glatt ansikte visade han upp mot världen. Det var ett litet magert ansikte med djupa fåror, men därur glittrade två spelande ögon, och den humoristiska glimten i dessa kunde varken år eller sorger fördunkla.

Han är borta nu, Stark, sen flera år. Men den lilla vita stugan står kvar och lyser som ett svalbo mot den vårgröna backsluttningen, och nedanför glider Hoo-ån förbi som förr, tyst och svart som flytande olja. Allt är lika som förr. Men i gården bor andra människor. Och så är det i nästan varenda gård. De forna ägarna ha skingrats eller dött, föräldrar och barn. Nytt folk överallt. Det är inte utan att en gammal »införding» känner sig ensam ibland. Underligt är det, att tänka på alla man känt och mött och talat med, men som nu äro borta, plockade en efter en. Men det är med glädje och tacksamhet man minns en del av dem.

Han var en solskensmänniska.

Honnör för minnet!

Gunnar Högblom, Torsåker.

Konserveringsapparater
Konserveringsburkar
Extra prima gummiringar
Syltkittlar, Syltburkar
Saftsilar, Saftapparater
Saftångkokare

i god sortering hos

Eric Börjesson

Centralplan

Södra Norrlands Trädgårdscentral

Förening u. p. a.
SKÅNELAGRET

Södra Centralgat. 6
Gävle

Frukt och Trädgårdsalster
i parti

Hallbergs Bokhandel

DROTTNINGGATAN 18 - GÄVLE
TEL. 4121, 4221

Böcker och papper i största sortering
Kontorsmaskiner

C. P. Lindbom & Son

BYGGNADSENTREPRENÖRER

Utför
nybyggnader och **reparationer** till humana priser.

Försäljare av
Grus, Sand och **Masonitprodukter, Puts-** och **Murbruk.**

Kontor: N. Stapeltorgsgatan 12, Gävle
Telefon 373, 2473.

RING 78

vid behov av
byggnadsträ, snickerier
plywood, väggplattor m. m.

A-B O. Larsson & C:o,
2:dra Tvärgatan 5—6, Gävle

Gefle Glasmästeri Aktiebolag

Telefon 3082
2781

Allt i GLAS
Allt i RAMAR

"REDO" campingkök

i fickformat med en bränslekostnad av endast 9 öre pr timme.

Effekt: 1 lit. vatten kokar på 15 min.

Pris kronor 1.50 + porto mot postförskott.

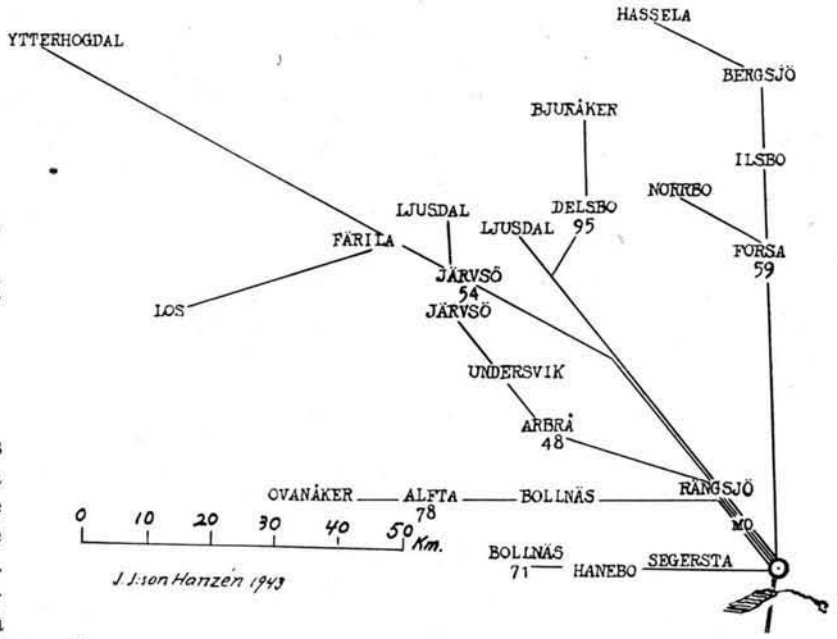
F:a Wialgo, Box 95, Gävle

Köket är sommarens stora schlager för campare och sportintresserade.

Gynna
Gefle stads industrier

Mohed,

det stora vägkorset, länets naturbestämda medelpunkt.

Jag skall inte gå in på varken regementets historia — som jag förresten inte skulle klara — eller kompaniernas organisation och de skilda socknarnas kontingenter. Detta senare har min f. d. regementskamrat, fanjunkare L. O. Skyttner, nyligen klarlagt i en liten välskriven skrift, *"L. O. Skyttner,* Återblick på Indelningsverket", Gävle 1942, utom vad han eller andra kan ha publicerat därom i tidigare årgångar av föreliggande publikation.

Jag skall så att säga ge mig ut på vägarna.

Ni har sannolikt hört talas om den omtänksamma moder, som undrande och beundrande frågade sin son, som var soldat och hade haft kommenderingar ända nere i Stockholmstrakten och Göta kanal, hur de kunde orka gå så långt.

— Vi går inte, mor, sade sonen, *vi marscherar.*

— Ja, jag tyckte väl, jag, svarade modern lugnad.

Det ligger något i detta. Det var inte den ensammes tunga gång. Redan från de skilda socknarna kom de i sällskap, med länsmannen och någon spelman i spetsen.

Lite halt var länsman Gran,
och sen så halta hela ra'n.

Och när Karlfeldt skrev sitt

Marschen går till Tuna
på hed och backar bruna

och talar om

hur klarinetten låter

hade han nog soldat- och beväringskontingenterna nere i Folkarebygden för sitt inre öga och deras marschmusik ännu ljudande i öronen.

*

Ordnandet av kompanier hade i hemorterna och vägarna därifrån sin reella grund. Kompani betyder följe eller sällskap. Vår kartskiss visar, hur kontingenterna träffades och slog följe på efter hand allt större och viktigare marschvägar ned till regementets samlingsplats. Det syns där, hur *Hälsinglands diagonalväg* (Kårböle—Söderala) blev huvudvägen.

Beträffande marschens teknik, om jag så får säga, må anmärkas, att sedan kontingenterna nått kompaniets "läger" och trossbod, så hade det både officerare och spel — pipare, vanligen en klarinettist, och trumslagare — i teten. Och kompaniets gemensamma utrustning ur kompaniboden fraktades på trosskärran. På denna kärra kom väl någon gång också en eller annan soldat, som inte skött sig. Men med hänsyn till åkdonets begränsade kapacitet försöktes säkerligen för det mesta och i det längsta spelets och profossens eggande medel för att hålla även ömfotade och knäsvaga på benen. På tal om "ömfotad" undrar jag, om inte denna förmildrande omskrivning för drucken kan härledas från kompaniernas marsch till regementsmötesplatserna.

Det finns för övrigt domstolsprotokoll på att även bönder såsom trosskuskar fått smaka kompanichefens käpp. Det fall av sådan avbasning, jag erinrar mig ha funnit, timade nere vid Näcktjärn, så man kan misstänka, att den pryglade trosskusken också var "ömfotad". Det var nog inte så absolut torrlagt vid vägkanterna, där fyra kompanier tågade fram. Redan från Flästa i Arbrå hade tre kompanier samma väg och i Rengsjö stötte det fjärde, Alfta, till.

*

Stora platser uppstår vid stora vägar. Beträffande vårt län gäller nog detta i synnerhet Mo Myskje och Mo hed.

Vägar och bygder är historia skriven av terrängen och i terrängen.

"Landskapet" kan väl i våra dagar tänkas som judiciellt område. Men egentligen är det ett geografiskt, naturbetingat historiskt område, ett bebyggelseområde.

Sålunda besett är Gävleborgs läns norra och större landskap skilt från det sydligare och mindre Gästrikland. — Men Gästrikland var för litet som militär och administrativ enhet. Och dessutom måste försvaret organiseras mot Kårböle-hörnet.

Två till sin natur motsatta terrängformer — sjö och ås — stötte nu samman på gränsen mellan Mo socken och nordvästhörnet av Söderala och bestämde just Mo Myskje till centrum i Gävleborgs län. Sådana flodövergångar, som den vi har och sedan bebyggelsens början säkert haft tre km. söder om Mo Myskje och fyra km. från lägrets kompanigator och som av gammalt kallades *Söderala färjesund* — sedan 1792 förmedlad genom en något östligare bro — gav förr

i regeln alltid upphov till viktigare mötesplatser. (Jfr Englands stora ortsnamn på *-bridge,* bro, och *-ford,* vadställe, samt våra egna Stockholm och Örebro!)

Kungsvägen från Uppsala mot norr hade två sådana ställen: Älvkarleby och Söderala färjesund. Vid dem båda uppkom tidigt marknader, ting och möten av annat slag.

Numera känner vi inte Söderala färjesund; vi talar om *Bergvik.* Och om vi någon gång i handlingar från tid före 1870 ser dessa namn, blir vi vilsna. Namnet Bergvik på järnvägsstationen vid Söderala färjesund har snedvridit begreppen. Och sedan har ett nytt Bergviks kapell i denna stations närhet fullbordat desorienteringen.

Den vik, som givit sjön Bergviken dess namn, är den mellan bergen i söder långt nedträngande viken. Vid denna uppfördes år 1325 "Bergviks kapell", nu en ruin. Senare byggdes i dess närhet "Skogskyrka", som socknen också kallades. Det var nämligen denna sydliga vik mellan höga berg (234 och 251 m. eller omkr. 200 m. högre än sjöns yta), de vägfarande söderifrån först stötte på.

Sommartiden kunde enskilda personer ro eller låta ro sig härifrån upp mot Hanebo, Segersta eller Söderala. Hästar, trupper och tross måste däremot tåga på land. D. v. s., att de måste fortsätta på kungsvägen — från Älvkarleby kallad "Norrstigen" — och ta sig över färjesundet strax innanför sjöns utlopp genom forsen ned mot Marmen. Därifrån gick vägen vidare på de torra backar, som alla som trampat Mohed så väl känner, och över ån och upp till byn Mo Myskje. (Myskje betyder sankmark, och en sådan finns nedanför byn och bestämmer ganska noga läget för bron över ån.)

Strax norr om Myskje kommer man så upp på "Hälsinglands diagonal", rullstensåsen Sandarna—Mo—Järvsö—Färila. Då Norrstigen fortsätter upp mot Hudiksvall, bildas vid korsandet av vägen på denna "diagonal" *Mo korset,* naturbestämt till storhet och berömmelse.

Här lämnar vi nu kungsvägen, som för hälsingekompanierna haft ringa betydelse som marschväg. Diagonalvägens stora betydelse däremot i detta sammanhang klarlägges av skissen.

*

Sedan södra delen av Mo på det sättet naturbetingat genom åsen och Ljusnan, vägar och färjställe fastslagits som ett urgammalt och obestridligt vägskäl, och då kartan visar oss, att det är ett centrum i det sent omsider organiserade Gävleborgs län (länet hade tidigare större utsträckning norrut), är det onödigt att här öda utrymme på skriftlig dokumentering av Mo Myskje som ofta anlitad landstingsplats. Dess ställning i landskapet och länet var klar och obestridlig. Och den ställer det nuvarande Söderala och ännu mer Norrala vid sidan av vägen. I en publikation, som ägnats åt Hälsinge- och Gästrike-truppernas historia, försvarar därför denna skissartade utredning en plats. (Beträffande den gamla mötesplatsens lämplighet i trängre lokalt hänseende skulle man också kunna säga en hel del, bl. a. om dess läge vid en utmärkt vacker badstrand.) Vår lilla utredning berör därjämte sannolikt det mesta av all landstrafik genom Hälsingland och kan därför ha intresse även utanför regementskamraternas krets.

Slutligen vill jag bedja någon att på ungefär liknande sätt — gärna bättre — klarlägga Gästrikekompaniernas vägar till regementets mötesplats.

J. J:son Hanzén, Järvsö.

I FÄLT

eller i det civila livet — Läkerol är alltid den verklige välgöraren, som dessutom friskar upp genom sin behagliga smak.

ORIGINAL
(mörka)
à 50 öre pr ask

VITA
(Bröst-Bonbons)
à 35 öre pr ask
skatter
inberäknade.

Läkerol

— mörk eller vit
båda bra för hals och röst.

En hälsingbonde.

Ibland träffar jag honom ute på vägen. Han är axelbred och väldig. I sin ungdom kunde han lyfta två medelstora karlar samtidigt, en med varje rak arm. Han är litet sävlig i rörelserna och tungan skenar aldrig i väg med något obetänkt. Han talar långsamt och eftertänksamt, tar en paus ibland för att liksom tänka efter att vad han säger är rejält och pålitligt. Just det pålitliga är kontentan i hans personlighet. Själva kroppen är liksom modellerad ur den mustiga hälsingejorden, grundfast och pålitlig. Varje steg är en rörelse i trygghet. Att ta honom i hand är som att sätta näven i ramen på en pålitlig tambjörn. Och ur hans små, plirande ögonspringor lyser ett par ljusblå ögon fylld av ljus humor och en stabil pålitlighet.

Han heter Andersson, ett rejält svenskt namn. Och han har jord i några tiotal tunnland åker och en välskött skog, som ger bärgning och säkerhet. Det är väl från denna ärvda mark med alla dess släkttraditioner han har sin trygghet.

Då vi träffas, talar han först mest om vädret. För honom är det samtalsämnet inga meningslösa ramsor. Vädret betyder nästan allt för en bonde. Han är en lekboll i vädrets våld. För honom gäller inte vädrets spekulationer en utflykt under en kort fritid. Det gäller helt enkelt hans bestånd, och det är i alla fall bra mycket.

— Ja, fortsätter torkan, så blir det hårdår. Och skogselden kan ju komma när som helst. Det är jorden och skogen en ska leva på, och en vet aldrig vad som kan hända, om torrvädret står sig.

Men är det vinter, då kan han säga så:

— Blir det ingen tjäle i marken, då får vi inte fram timret. Folk tjänar inga pängar och kommunen får sitta emellan. En kan aldrig nog förstå, vad vädret betyder.

Vädret är existensen, förhoppningarna och besvikelserna.

Ibland kommer han in på mitt arbetsrum. Han står litet betänksam mitt på golvet, kikar litet misstänksamt på mina manuskripthögar och på bokhyllorna, vänder mössan några gånger i de väldiga nävarna och stiger fram ett par steg på försök.

— Man kommer ju in, förstås ... fast man vet ju inte hur det kan passa. Och man har ju förstås inget begrepp om sånt här arbete ... vad det nu skall tjäna till. Dä är väl mest för att roga sig ... och så stadsfolket förstås, som har tid att läsa.

Han slår sig ned och tänder sin pipa. Tar jag honom då på rätta sättet, kan han börja att berätta. Han har framförallt sinne för historia, bygdens egen. Från denna utgångspunkt har han en utmärkt kombineringsförmåga, när det gäller att dra slutsatser, som har med tiden att göra.

— Vi hälsingar kan väl ibland vara så där litet konstiga i umgänget, det är nog sant. Vi låter inte vem som helst snyta oss, för dä gör vi själva. I de långa tiderna har det gått mycket främmat folk förbi knutarna, en kan aldrig veta, vad dom går för. Och vi brukar aldrig skriva dom på näsan om suggan är sjuk. Jaha, förr i tiden gick här mycket folk efter Ljusnan och Dellen, folk av allt slag, en del jävt folk, en del skojare. Man har dom liksom i minnet från far till son.

Han sitter en stund och funderar. Av erfarenhet vet jag, att det är bäst om han får hållas. Börjar jag med frågor, blir han antingen tyst eller också börjar han med något annat.

— Långt in i gammal tid lär här ha gått många vägar från havet och till Norge. Man kom liksom lättare fram, om man följde Ljusnan. Norska vikingar hade sina skepp vid havet åt Söderhamn till. Så tog dom det här stråket förbi var höst och vår. Dä var kantänka kanske säkrare med båthamnar åt det här hållet, då dom i alla fall skulle ge sej av åt rysshållet på våren. Men här kom också pilgrimer i massor, sen hednatiden var slut. Dom gick visst bortåt Trondhiem eller Nidaros, som det visst hette på den tiden. För dom ville ha lite kraft förstås vid helige Olafs grav, hur det nu kunde gå till. Men förstås, handeln betydde ju mest. Det var mycket affärer att göra med härjedalingar, jämtar och norrmän. Och över Hälsingland kom dom. En del gick väl åt faluhållet och andra åt kusten. Men folk var det allt i farten också på den tiden, både goda och onda för den delen ... jaha ...

— De där forkörningarna har väl Andersson själv varit med på? undrar jag.

— I jössenam, människa! Forkörslor har en väl vari med om. Dä andra har jag hört av fornkännare och sånt ... någe har jag väl läst å för den delen ... Men forkörslorna, det har jag varit med om själv, lita på det. Sen jag var en liten knart, så här hög ...

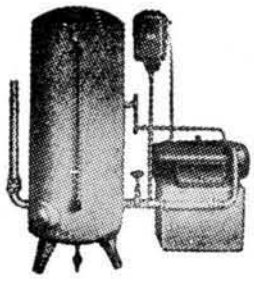
Nu var Andersson på sin mammas gata. Hans ögon lyste och plirade och meningarna kom inte längre så trevande och försiktigt.

— Dä var ett liv utom all beskrivning. Ett slit utan ända ... mest förstås för hästkrakarna. Till Hudik eller Dellen for alla. En del tog upp varorna i Ljusdal. Det var rader av hästar ... trettio, femtio ... vagnar eller slädar, så långa rader, att man såg ingen ända. Och bråk och elände var det, innan vi gjorde upp om forpriserna, fått varorna på fordonet och kommit iväg. Ibland kunde man få ligga och vänta i flera dagar. Då tog man ett lass för rent ingenting, bara man fick komma iväg. Och på den tiden var det vintrar ... jo, det vill jag lova. Det skrek under medarna och rök svett av hästarna som av kolmilor. Ibland var det att låta dom flåsa litet mest varannan minut, och det kunde ta en hel vecka innan man nådde fram till Härjedalen eller Jämtland. Och såna vägar. Krokiga och backiga och smala. På våren och sommaren gick hjulen ned ända till naven i lera och gyttja. Fy för attan!

— Efter hela vägen fanns där värdshus eller krogar, ibland stallrum för upp till hundra hästar. Med folk var det inte så noga. Vi fick ligga i stallet eller på golvet inne i stugan med lite halm under oss.

Lantbrukare och Villaägare

Klipp ur denna annons.

Hydroforanläggning med Skandia utrustning.

DEN KAN HJÄLPA EDER UR EN BRYDSAM SITUATION.

Fyll i här nedan med blyerts!

Undertecknad, som ev. har för avsikt att inmontera en elektrisk pumpanläggning, emotser Edra specialbroschyrer å dylika.

.....

.....

Postadr. .....

ELEKTROSKANDIA

Hamntorget 1, Gävle. **Telefoner: 3430, 3434, 5730.**

A-B Sjöströms Fabriksbod

Gävle Söderhamn

MANUFAKTUR-VAROR

Rikhaltig sortering

OSCAR ÅHMAN

Civil- och Uniformsskrädderi

DROTTNINGGATAN 28
GÄVLE

Stor sortering av engelska och svenska tyger, ej blandade. Äkta uniformstyger.

Ibland var det så kallt, att det var is i skägget, när man vaknade. Och logiet det kostade vanligtvis 25 öre och då fick man en kopp kaffe på köpet, innan man gav sig av i mörkret om morgonen, om det nu var vinter. Mat hade vi med oss... Jag minns, det var ett kvinnfolk från Ljusdal, som körde foror med två hästar, ett fruntimmer med skinn på näsan. För bra nog norsk va hon, bytte hästar och gick på som självaste den. Men det var inte värt att någon rörde ens i hundskinnspälsen hennes på kvällen, när hon lagt sig. Då hängde smockan i luften... Jo, den tiden, ja... Men inte skulle jag ha velat vara gift med det fruntimret inte...

— Och hästaffärer, det kunde alla, fast dä var många knep och mycke skoj. Tattarna börja med att fila tänder och ge krakarna arsenik, så dom skulle se fina och unga ut. Men vi hälsingar, vi kunde känna åldern i rumpan på dom, för åldern har liksom med svanskotorna att göra. En del levde mest bara på hästaffärer. Dom gav sej av till Norge, till Gudbrandsdalen och köpte upp ända till femtio hästar. En gång minns jag en hästhandlare, som kom över skogarna på hösten. Han var ensam om 27 hästar, som han bundit ihop i en rad på så sätt att svansen på första hästen satt fast i grimman på den andra och så vidare hela raden. När han kom ned i byn, var där litet tjohej med fylla och slagsmål, så hästarna tog i sken och försvann inåt skogarna. På morron måste vi ha skallgång och hitta alla hästarna fastsnodda i sina svansar och grimmor i snårskogen på ett berg, så vi måste skära av svanstaglet på dom för att få litet reda i trasslet... Ja, dä var ett liv!

— Om man söp? Jo, dä vill jag lova. En månadsranson nu är rena nykterhetslöftet mot vad man drack då för tiden. Brännvin fanns överallt och det kostade inte många ören för en kanna, som var nära tre liter. Ibland bestod forlasset av brännvinsfat. Då brukade skjutsbonden borra ett litet hål i fatet och ligga framstupa på lasset och suga i sig brännvin genom ett halmstrå. Var det många i sällskapet, turades man om vid halmstråret och till slut var alla forkarlar redlöst fulla. Då bruka byfolket ta vid, för att inte halmstråret skulle stå där till ingen nytta. Nej, det var förfärligt den tiden med fyllan. Nog kan dä vara nog så tillkrånglat i vår tid, när man vill ta sig en hutt, men inte vill man ha det gamla fylleriet tillbaka. Hade dä fortsatt, då hade väl Sverget vid den här tiden varit ihjälsupet. Nej, en har sett för mycke elände för att önska dä gamla tillbaks. Och hästarna, dom fick sitta emellan, vill jag säja. Och fy för attan i alla backarna! Nej, nej, en längtar inte tillbaks, dä gör en inte...

Om julara var dä liksom en annan fart. Då var hästarna skrapade, ryktade, uppvilade och fina, så dä blänkte om dom. Och då var dä att pröva, vem som hade den värsta springarn, när dä bar av till ottan. Dä var inget djurplågeri, för hästarna var som tokiga för att få visa sitt bästa. Ibland hade vi väl tagit en morronkask, så vi var glada i hågen. Och var det nå'n som trängde en i diket och körde om, så var det inte förutan att dä liksom stack till av ilska. För dä var liksom en hederssak att ligga främst i raden, när dä nu i alla fall skulle tävlas. Så tävlingssinnet har ju funnits förr i tiden å för den delen. Och när vi kom fram till kyrkan, så satte vi tjärblossen brinnande vid sidan om vägen, så dä vart som en allé av bloss ända upp till helgedomen. Sånt var grant, vill jag säja. Men efter en så'n färd var en liksom lite kveken, när en kom till körka i värmen, så körkstöten hade fullt schå mä å pilla oss i sidan, så vi skulle hålla oss vaken och ta åt oss en del av gussordet och få en hum om, att dä vänta oss mycket värre hetta en gång, när våra syndiga liv ändats. Ja, så var dä...

Men regn skulle man nog behöva just nu. Fast värre torka har en nog vare mä på, dä är då sant.

Andersson tar sig en funderare, tittar ut mot himlen och funderar väl en stund på att ge sig iväg. Men så ångrar han sig och stoppar pipan igen. I dag är han riktigt upplagd för att lufta språket.

— Folk utifrån har för sig, att vi hälsingar är högfärdiga och ställer till mä fester i väldans överdåd. Dä är förstås sant, att vi har stora gårdar och att dä kan verka pampigt utåt. Men dä ska jag säga, att högfärd är dä inte. Dom här gårdarna med brutna tak och rader av fönster i två och tre våningar, flyglar å allting, dom kan ju förstås se ut som herrgårdshögfärd, dä är sant. Men se, dä är nog så, att hälsingen liksom har ett särskilt sinne för att bygga stort och vackert. Dä har legat för oss i alla tider. Själva stilen den har vi nog inte lärt oss av byggmästare utifrån. Den har liksom legat färdig i skallen. Och en hel del har byggt gårdarna utan ritning och på rena gehöret. Men dä har liksom legat färdigt förut å tagit sej formen om jag får säga genom omgivningen. Men stort och vräkigt har dä nog blivit ibland, eftersom man haft gott om skog och handlag för att bygga. Men si högfärd har dä inte varit.

Dä ä rent konstigt med husbyggen och sånt. Då dom där arkitekterna börjar fundera ut nya former för att bryta mot vad som gett sig själv, då skriker dä i byarna och man känner rent av vantrivsel. För hustypen den måste växa ut ur människan och marken genom många hundra år. Då blir dä riktigt. Fast jag vet ju inte så mycket, dä är då sant förstås. Man känner ju liksom dä riktiga, om man inte precis kan säja ut som man vill. För en annan har förstås inte begåvats med skrivmaskinshuvud och särskilt skrivbord å allting sånt.

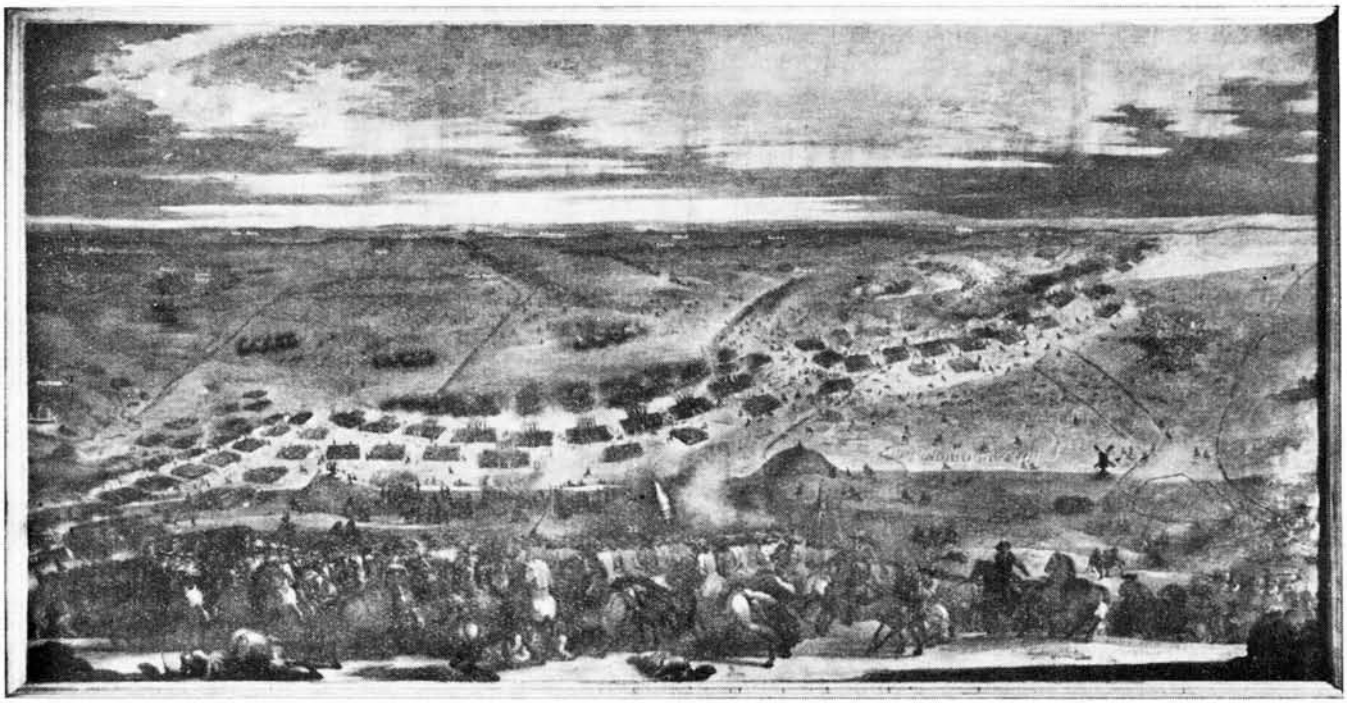
Andersson blinkade illmarigt och tittade på mig med sin säregna glimt i ögat. Han var i högform.

— Och att vi ställer till med gästabud i gårdarna och att vi ibland slår på stort, så att vi måste bota oss med laxergrejor å annan återställning dagen efter, dä är heller ingen högfärd. Vi vill ge av vad vi har och vi vill se grannar och vänner må gott och trivas ihop. Dä är bättre att äta och dricka i sex timmar i ett kör än att plottra till'et, så dä varken blir dä ena eller dä andra. Och som sagt, vi har ju gott om utrymme. Vi behöver inte slå ut väggen med armbågen, när vi skall snyta oss... Men nu måste jag gå. Vi träffas i abborrfisket efter slåttern. Om nu bara dä fördömda kriget ville ta slut, så... Ja, adjö!

Andersson var borta. Det blev ett tomrum efter honom. Så blir det alltid efter människor med egna synpunkter och ett varmt sinnelag.

Albert Wiksten, Färila.

Bataljmålningarna på Drottningholm

J. F. Lemke: Slaget vid Lund. Hälsingarna stå till vänster i mittpartiet.

För att hugfästa minnet av den svenska arméns bragder under konungarna Karl X Gustaf och Karl XI beslöt änkedrottning Hedvig Eleonora att pryda de bägge gallerierna i sitt slott Drottningholm med målningar av viktigare händelser i de båda konungarnas krig. Bakom beslutet låg dock icke blott en önskan att för samtid och eftervärld hugfästa hennes gemåls och sons stora krigiska bedrifter, utan även en önskan att hennes Drottningholm icke skulle stå främmande konungars residens efter. Den svenska stormaktens ära fordrade att man på Drottningholm utom mycket annat även skulle finna en motsvarighet till de bataljmålningar, som t. ex. A. F. van der Meulen med så stor berömmelse utfört på den franska konungens slott. För att utföra arbetet inkallades 1682 från Nürnberg Johan Filip Lemke, en känd konstnär med en flärdfri realistisk stil, parad med förmåga att fånga alla det dagliga livets växlande situationer.

Lemke hade icke deltagit i den svenska arméns strider, men han kunde genom de teckningar och gravyrer, som den blivande fältmarskalken Erik Dahlbergh, i regel genom personliga erfarenheter, utfört, väl sätta sig in i de händelser han skulle skildra. Ett samarbete mellan målaren och fältherren kom också till stånd vid dessa arbeten — i flera fall ha de även gemensamt signerat målningarna — vilket ökar målningarnas värde som krigshistoriska dokument.

På Hälsinge regementes fanor finnas flera av de stora namnen från den karolinska tidens drabbningar inskrivna. Bland Drottningholmsmålningarna återfinna vi några av dessa. I Karl X Gustafs galleri se vi sålunda bl. a. slaget vid Warschau 1656 och tåget över Lilla Bält med slaget vid Iversnæs 1658 och i Karl XI:s galleri slagen vid Lund 1676 och Landskrona 1677. I den korta beskrivande text, som tillhör varje målning, nämnes också Hälsinge regemente särskilt vid ett par tillfällen. På första bataljen eller huvuddrabbningen vid Lund den 4 december 1676 läses: "14. Helzingar under ÖffwerstLeutnent Achenberg" samt "17. Helszingar under Öffwerste Örnklou" och på målningen över slaget vid Landskrona: "7. En Brigad Helszingar under ÖffwL: Aschenbergh".

En av dessa målningar synas här i avbildning. Då originalet är mycket stort till formatet kan detta fotografi icke göra det någon rättvisa. Ett riktigt studium av målningarna kan dock blott ske på ort och ställe, och må det tillåtas mig att uttrycka den förhoppningen, att de gamla och unga hälsingar, som besöka det vackra Drottningholm, icke underlåta att närmare taga del av dessa de kanske tidigaste konstnärliga framställningar, där Hälsinge regemente finnes med.

Boo von Malmborg.

Idrotten vid regementet.

HÄLSINGE REGEMENTES HANDBOLLSLAG 1942—43.

Stående från höger: sergeant B. Andersson, lagledare, vpl Svedberg, korpral Brofeldt, sergeant Jansson, vpl Eriksson, vpl Norbeck och furir Dahlholm. *Knästående från höger:* vpl Kihlström, fänrik Stanley, vpl Hjorth, sergeant Hagberg och vpl Forsell.

HÄLSINGE REGEMENTES SEGRANDE LAG I SVENSKA DAGBLADETS STAFETTLÖPNING.

Från vänster i främre ledet: I. Bengtsson, C. H. Rothelius, F. Alnevik, I. Westling, R. Wahlund, T. Lund, laglederaren sergeant Öberg, T. Bellander, H. Åsenlund, G. Evaldsson, I. Axelsson, H. Nilsson och C. Larsson.
Från vänster i bakre ledet: H. Eriksson, O. Jakobsson, S. Sundström, R. Wallström, K. E. Sandin, B. Karlsson, T. Ahlmér, G. Jonzon, B. Dahlén, O. Dahlström, S. Kilström, N. Persson och O. Olsson.

Ett nytt idrottsår har gått till ända, varunder regementets anhängare fått uppleva såväl framgångar som motgångar. Sålunda misslyckades regementets lag i 1942 års stora militärstafett och lyckades ej kvalificera sig till finalen vid uttagningstävlingarna i Falun. I år ha dock förberedelserna börjat tidigare och trots att bristen på fullgoda patrullchefer är ganska kännbar, äro förhoppningarna om att få ihop ett slagkraftigt lag stora. Uttagningstävlingarna gå i Karlstad den 15. augusti, varvid I 14 får möta I 13 (hittills obesegrade), I 2, I 3, I 8 och F 1, varvid de tre främsta gå vidare till finalen i Stockholm den 22. aug.

Bland de större framgångarna under det gångna vinterhalvåret måste man nog räkna handbollagets tredjeplacering i militära handbollmästerskapen. Efter segrar i Sundsvall över Lv 5, i Sollefteå över I 21 och här i Gävle över I 20 hade laget kvalificerat sig till slutturnering i Stockholm. Härvid hade laget dock oturen att i semifinalen lottas mot de blivande militärmästarna I 17 med tre landslagsspelare i sina led! Och då blev det slut med segrarna.

På grund av det miserabla vintervädret kunde knappast någon skidåkning bedrivas vid regementet under den gångna vintern. Prov för skidlöparmärket avlades dock under januari månad i begränsad utsträckning, men sedan var det slut med vintervädret, varför varken regementsmästerskap, elitfälttävlan eller andra skidtävlingar kunde äga rum. Trots att sålunda regementets skidlöpare voro ovanligt dåligt tränade, skickades lag såväl till tävlingen om "John Ebersteins arméprís" som till militärmästerskapen. I Ebersteintävlingen kom laget ej fulltaligt i mål; bäst i I 14:s lag blev fänrik Måhlén med en tolfteplacering. I militärmästerskapen blev regementet sjunde lag genom fänrik Måhlén (4:e man i officersklassen), sergeant Hansson (17:e man i underofficersklassen), vicekorpral Strömvall (16:e man i underbefälsklassen) och värnpliktige Johansson (9:e man i menig-klassen).

Om vintervädret var dåligt så kom våren desto tidigare med terränglöpning och annan träning för sommarsäsongen. Sålunda gick den av regementets idrottsförening anordnade "Kungsbäcksterrängen" den 18. april med livligt deltagande från hela distriktets terränglöpare.

Efter det årets rekryter inryckt den 27. april sattes serietävlingar i terränglöpning i gång i början på maj och den 11. maj ägde regementsmästerskapet i terränglöpning rum. 54 man startade och som segrare utgick favoriten Ingvar Bengtsson 10. kompaniet (Söderhamn) med Olle Ohlsson 10. kompaniet (GSGF) på andra plats.

Då regementet i år bland sina rekryter har en hel del goda löpare anmäldes lag i militärklassen till Svenska Dagbladets stafettlöpning för första gången sedan 1917. Sergeant Öberg, som nedlagt ett gott arbete för att få fram ett förstklassigt lag fick lön för sin möda i det att regementets lag vann ganska överlägset över segertippade Flottan, årets största framgång för regementet.

Man får hoppas att stafettlaget "visat vägen" för regementets idrottsmän så att alla sträva efter att under kommande tävlingar på samma sätt visa vad hälsingarna gå för.

Carl O. Rosenius.

GROHMANNS
Frukt
Choklad
Konfektyrer
NYGATAN 31
GEFLE
TELEFONER 69 & 637

Jacob Wennberg
AKTIEBOLAG
Nygatan 41, Gefle
Telefon:
NAMNANROP
"Jacob Wennberg"
Välsorterade avdelningar för:
JÄRNVAROR
VERKTYG
SPORTARTIKLAR
HUSGERÅD
RADIO

KASERNGRINDEN.

Den nyinryckte går för första gången genom kaserngrinden. Det är med blandade känslor han gör detta. Visserligen lyder inkallelseordern endast på 6 månader — han hör till de efterprövades något misskända skara — men i alla fall... Naturligtvis är han glad åt att få göra sin plikt mot fosterlandet, att få dra sitt lilla strå till stacken. Men han vet, att han utanför kaserngrinden lämnar kvar sin personliga frihet och sin självständighet, och detta är kanske inte alltid så lätt, då han inte längre är en ljuslockig yngling med fjun på hakan. Han menar, att har nu är på väg att bli en kugge i ett stort maskineri, att inte längre vara en människa utan ett nummer. Kaserngrinden är gränsen mellan livet i solen och livet i skuggsidan.

Hur glatt överraskad blir han inte då över det mottagande han får. Alla bemöta honom med vänlighet och hänsyn alltifrån skrivaren på kompaniexpeditionen till de högsta officerarna på regementet. Första dagen i kronans kavaj blir en upplevelse. Han har misstagit sig. Han får även innanför kaserngrinden vara en människa. Kaserngrinden är inte den skarpa gränsen mellan det gamla och nya, såsom han tidigare inbillat sig.

Men han känner sig fortfarande litet osäker i sin nya tillvaro, varför han med tacksamhet mottager alla upplysningar och råd från kamraternas sida. Han ser med viss misströstan på de långa matköerna. En kamrat råder honom att söka passera och tillägger: "Ser du, här i det militära gäller det att klara sig själv först och främst." En tankeställare. Är det verkligen så? Gäller i det militära andra lagar för sammanlevnaden, andra rättsgrunder för det sociala medvetandet än i det civila? Är kaserngrinden en så absolut gräns mellan tvenne världar?

Nej! I och med att jag kommer innanför kaserngrinden får jag icke upphöra att vara människa med allt vad detta innebär av förpliktelser och ansvar för mig själv och andra. Uniformen som sådan meddelar icke privilegier att tala och handla utan ansvar. I och med att man ikläder sig kronans kavaj, följer ingalunda rättigheten att svära och ljuga obehindrat. Det gäller att här inte falla in i någon militär jargong, där man maskar och klarar sig med halvsanningar. Är man hyfsad och anständig och plikttrogen människa i det civila livet, varför skall man då inte vara det också i det militära? Därför, kamrat och broder i vapenrock, tag med dig innanför kaserngrinden det bästa du har i det civila. Tag med dig din glättighet och frimodighet, din kamratlighet och solidaritet, din tjänstvillighet och din hjälpsamhet. Må vi försöka att inte bara gå omkring som nummer utan vara i bästa mening produktiva. Må livet utanför kaserngrinden få befrukta livet därinnanför.

Men denna ström av positiva krafter skall också gå i motsatt riktning. När man för sista gången går ut igenom kaserngrinden, skall man ej känna det, som om man blivit befriad från en mara. Man må ej ansträngа sig att glömma det man lärt innanför kaserngrinden. Ordning och disciplin, lydnad och respekt för överhet, god hållning och friskt humör, vilket allt hör kasernlivet till, det är gåvor väl värda att ta med ut i det civila livet.

Alltså: håll kaserngrinden öppen! Låt livets goda krafter passera men stå på vakt mot allt som kan rasera och förstöra.

Stig Hanson.

ATSA-

MJÖLKNINGSMASKIN

- ***den bästa***
- ***den mest moderna***
- ***billig i användning***
- ***officiellt provad***
- ***enda medaljerade mjölkningsmaskin å lantbruksmötet i Axvall 1935.***

Begär offert och låt oss demonstrera maskinen för Eder

Aktiebolaget ATSA

Postfack 110 Gävle Tel. 2195

Begär alltid

HELSANS VICHY- SODA- SELTERS- TONIC- VATTEN

Mineralvattenfabriken Helsans Nya A/B i Gefle

Telefon 329

BJÖRNKLÄDER

äro SEGSLITNA ARBETSKLÄDER

Wahlbergs

Juvelerarefirma

Drottninggatan 33

GEFLE

"Flera generationer ha köpt silver hos oss och blivit belåtna."

LIVRÄNTA ersätter PENSION

likasom ock

ett tillförsäkrat KAPITAL - större eller mindre -

lättar ålderns börda!

Begär upplysningar av

LIVRÄNTE- OCH KAPITALFÖRSÄKRINGSANSTALTEN I GEFLEBORGS LÄN

CENTRALPLAN 5

Gefle Manufaktur Aktiebolag

Strömsbro

SVANENS *Genomvävda Flaneller*

och

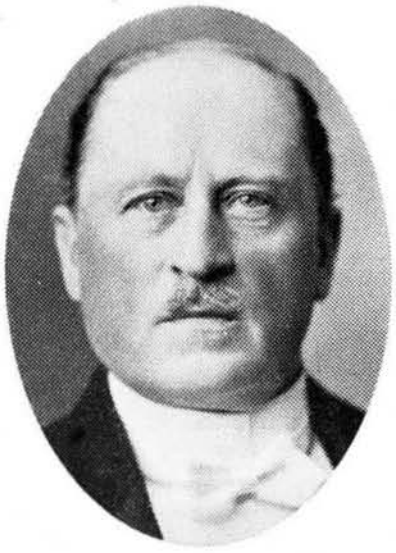
Kulörta Bomullstyger

samt

Väv- och Fiskgarner

REKOMMENDERAS

En musikfanjunkares minnen.

F. musikfanjunkare Otto Lindwall.

Numera bortgångne musikfanjunkaren Otto Lindwall vid Hälsinge regemente nedskrev någon tid före sin bortgång följande minnen från sin tid som regementsmusiker.

"Med flygande fanor och klingande spel" är ett uttryck, som man gärna sammanställer med militärlivet, där musiken i alla tider som bekant haft en stor uppgift att fylla. Då jag år 1889 som 13 års pojke blev nummerspel vid Hälsinge regemente på Mohed, var emellertid musikkåren betydligt större än nu, ehuru tjänstgöringen då för tiden omfattade endast några korta sommarveckor. Kåren bestod då av en musikdirektör, tio fältmusikanter, sexton nummerspel och tjugufyra trumslagare, vartill kom ett par, tre extraspel, eller inalles minst ett femtiotal man.

I spetsen för regementet stod då överste Munck, vilken kvarstod som regementschef även sedan han blivit generalmajor, och musikdirektör var F. W. Ringvall, fader till den sedermera så berömde skådespelaren Axel Ringvall. Direktör Ringvall, som var en ovanligt human och duktig karl, hade på sin tid efterträtt direktör Andersson, skaparen av den välkända, gripande sorgmarschen, och gjorde just ovannämnda år, då redan 70-årig, sin sista tjänstgöring på Mohed. Närmast under sig hade han regementstrumslagaren fanjunkare Falk och stavföraren Gustaf Cesar, en barsk herre, men med sin ståtliga kroppshydda samtidigt en verklig prydnad framför musikkåren. Han betraktade det själv som en klar merit, att han aldrig under sin långa tjänstetid vid regementet rapporterat någon till bestraffning, men så kunde han också själv sköta om den saken, då så behövdes.

En viss familjär anda härskade på den tiden inom musikkåren, och ofta ingingo också flera medlemmar av samma familj i kåren. Sålunda tjänstgjorde då samtidigt fader och fem söner av familjen Gelhaar från Ovansjö. Daniel hette äldste sonen, sedermera känd som musikhandlare i Gefle och den förste innehavaren av den då nyinrättade musikfanjunkarebeställningen. Näst äldste sonen var Emil, som senare emigrerade till Amerika, där han blev professor i målarkonsten och teckningslärare vid ett universitet. Den tredje sonen — Josef — kom med tiden till Dalregementet, den fjärde — Qvintus — bevistar fortfarande kamratfesterna vid Kungsbäck, medan den femte — Emil — dog som yngling.

Vid kåren funnos också tre bröder Åslund, även de från Ovansjö, alla tre klarinettister och violinister. Skickligast var Gustaf, som därtill var känd som ivrig rävjägare och vinterfiskare, och f. ö. hade egen gård intill Orgelfabriken i Gefle, där han drev en mindre hotellrörelse. Brodern Carl blev sedermera regementstrumslagare och vid en tid anförare för Gefle Skarpskytteförenings musikkår, och den tredje i brödraskaran — Carl — slog sig med tiden ned i Söderhamn.

Så fanns det tre bröder Högkvist från Ockelbo; Jacob, duktig tubaist, Albert med essklarinett som specialitet, samt Nils, som blåste trumpet.

Slutligen kunna nämnas bröderna Film från Gefle, båda skickliga flöjtister. Rudolf Film dog redan före min tid vid regementet, och hans broder Erik Engelbert avled 1897 i Karlsborg, där en avdelning ur Hälsinge regemente då låg kommenderad på tjänstgöring. De voro söner till en välkänd nyckelharpspelare, och särskilt Erik Engelbert hade fått musiken i blodet. Om hans begåvning vittnar bl. a., att han ofta fick anföra musiken i direktörens ställe.

Forts. på sid. 40.

Logemensinteriör från Kungsbäck.

Nu strålar ljus i hjälm
som är din krona.
Från varje skjortklädd skälm
sången hörs tona:
Sankta Lucia, Sankta Lucia.

Kamratföreningens högtidligheter under 1942.

Kamratföreningens verksamhet utåt under fjolåret tog sig de främsta uttrycken i två storartade och av allmän uppslutning gynnade festligheter, nämligen dels högtidssammankomsten vid Kungsbäck söndagen den 30 augusti 1942, dels uppförandet av en krönika om Hälsinge regemente i Söderhamns kyrka lördagen den 28 november.

Högtidssammankomsten vid Kungsbäck gynnades av ett strålande väder och deltagarantalet blev också imponerande: man beräknade att närmare 15,000 personer under dagens lopp sökte sig dit för att vara med om de olika, lockande arrangemangen. Man började med högtidlighet vid minnesstenen i regementsparken, varvid musikkåren spelade under musikdirektör Harry Ohlssons ledning. Överste Carl Hamnström höll hälsningstalet, varvid han bl. a. påpekade att en del moderniseringsarbeten planeras och delvis hade kommit till utförande vid regementet. Högtidstalet hölls av kapten Rickard H. Nilsson, som då nyligen hade kommit hem från kriget i Finland, vari han deltagit som kompanichef. Efter talet sjöng en kör av värnpliktiga under ledning av folkskollärare Sven-Olof Persson från Oslättfors Heidenstam-Stenhammars "Sverige". Hr Persson, som fungerat som regementsassistent och depåassistent, ledde därefter en orkester av värnpliktiga, som därefter utförde en stunds underhållningsmusik i parken.

Sedan kamratföreningen haft sitt årsmöte var det tid att beskåda stridsuppvisningarna, som ägde rum på lilla fältet. Man fick här se prov på strid om per-

Telefoner:
416 & 3916

OLSSONS
BLOMSTERHANDEL

NYGATAN 15
GEFLE

Försäljes i Gävle av

A-B Elektro-Armatur

Nygatan 23

Tel.: växel 419, 1622, 4419

manenta värn, varvid bl. a. eldkastare kommo till användning. Ganska kraftiga sprängladdningar kreverade och jorden flög i svarta moln upp från övningsfältet. Övningen slutade med att svenska flaggan placerades på den erövrade bunkern.

En annan uppvisning försiggick på Valls äng, där man fick se arméhundar och vad dressyren av dem åstadkommer. Därefter ägde en stilfull ryttaruppvisning rum på samma plats.

Under tiden hade de värnpliktigas anhöriga tillfälle att göra besök i kasernerna och logementen samt att bese en utställning av moderna vapen, som var anordnad utanför kanslihuset.

På eftermiddagen samlades man till middag i manskapets matsal, som för dagen var smakfullt dekorerad. Medlemmar av Gefle lottakår skötte serveringen. Överste Hamnström höll talet för konungen och landshövding Rickard Sandler talade om regementet och hembygden. För underhållningen svarade operasångare Conny Söderström, tonsättare Rune Wahlberg samt regementsmusiken.

Den lyckade och feststämda dagen slöt med dans på dansbanan, varefter musikkåren spelade stort tapto.

Krönikan gavs i Söderhamn.

I Söderhamns kyrka uppfördes lördagen den 28 november den krönika om Hälsinge regemente, som under år 1941 uppfördes på andra håll inom vårt län. En publik på cirka 600 personer hade infunnit sig i kyrkan, då överste Hamnström hälsade de närvarande välkomna. Borgmästare Axel Bäckman höll därefter ett tal, som i sin helhet återgives på annat ställe i denna tidning.

Så följde själva krönikan, som upplästes av dess författare, löjtnant Gert Nilsson. Även den återgives på särskilt ställe i detta nummer av "Bocken". Musiken utfördes av regementets musikkår under Harry Ohlsson och Söderhamns sångförening sjöng under ledning av musikdirektör A. Wahlberg. Vidare sjöng folkskollärare B. Wik "Biskop Thomas frihetssång". Högtiden slöt med korum, som förrättades av regementspastor Hans B. Agardh.

VALBO VERKSTADS AKTIEBOLAG

Karosseriverkstäder

Postadress: Norra Valbo. *Tel.: Valbo 87 och 245.*

Tillverkare av erkänt förstklassiga skåp- och lastvagnskarosser samt för övrigt allt som hör till en modern smides-, plåtslageri-, ducomåleri-, sadelmakeri- och snickeriindustri.
Huvudleverantör till bl. a. flera av Statens verk och landets största bilfirmor.
Motto: Stil, kvalité och snabba leveranser.

Begär offert. — Ring eller tillskriv oss.

Ransonerade eller ej —
varorna inom färghandelsbranschen köpas alltid fördelaktigast från

Erik Lindberg Färghandel A.-B.

Telefon (linjeväljare): 525 - 1525 - 3125 - 5625
Centralpalatset GÄVLE

När det gäller
inköp av BÖCKER, PAPPER, SKRIVMASKINER
vänd Eder till

A-B Hedmans Bokhandel
GÄVLE

A-B Sörmans Möbelaffär
GÄVLE
Drottninggatan 11 Telefon 875
Filial SANDVIKEN
Köpmangatan Telefon 3472

Rekommenderas

Sven O. Gustafssons Slakteri A-B
N. Kopparslagaregatan 13, Gävle
Tel. växel: 3089, 3085, 2465

Välsorterad affär i livsmedelsbranschen.
Kött, fläsk och charkuterivaror i parti och minut.

43-orna inför nämnden

Rimkrönika för Bocken
av K. E. Strand.

Inför inskrivningsnämnden i Gävleborgs län
träda ängsliga ynglingar fram —
Doktor Kempe är klarad och doktor Salén,
sergeant Eklöf har vägt mina gram.
Och nu står jag vid bordet och väntar besked
— vartill passar jag möjligen bäst?
Till gardist, ingenjör, luftvärnsman eller smed
signalist eller "sjöman till häst?"

Helst önskar jag flyget, ty jag har merit,
båd' som kock och som reparatör —
eller ock vill jag komma till kustartilleri't
— där ha pojkarna fint — vad jag hör —.
"Nej, min gosse, vid kusten behövs ingen kock,
säger inskrivningschefen och ler —
Ni är kraftig och stor och kan hyva med block
ingenjörstjänst kan passa för er..."

Tvåtusen och fjorton — år — fyrtiotre
Molander, till yrket chaufför
vill komma till trängen, som bilförare
ty körkortet är som sig bör —.
Beviljas så klart — nästa man kommer in —.
Namn och nummer samt yrke och längd
ropas upp, och besiktningsgrupp ett — den är fin —
sådant manskap behövs nu i mängd...

"Nå — tillhör ni hemvärnet? sport-, gymnastik-
eller idrottsförening, så säj?
Är ni hästvan och nykterhetsvän? — en replik —
— Nykterhets-? "ingen fara mä mej!"
-- Det är bra. — Vi behöva vid infanteri't
många präktiga pojkar — som ni,
till befälstjänsten antecknas varje merit
för att sätta på manskapet pli...

Och när pojkarna slutligen fått sina kort
de till länsarbetsnämnden få gå
att sin tjänsteplikt bikta i smått eller stort
för att skogshuggarjobb pröva på —.
Se'n befinnas de färdiga att rycka in
till sin konungs och landets försvar.
När friheten hotas — är min eller din,
och allas vår inställning klar.

En musikfanjunkares minnen.

Forts. från sid. 37.

Ännu flera brödraskap ha funnits i kåren, men de ovannämnda torde vara de mest bekanta. Flera av kårens medlemmar ha också avlagt musikdirektörsexamen vid akademien i Stockholm, bland dem Gustaf Engström, Otto Lindwall och Seved Mehlqvist, samt organist- och musiklärareexamen, såsom t. ex. Knut Söderström.

På Kilnäs bortom viken i Florsjön fanns förr i världen en stenbjässe, som kommit att stå med sin smala spets på en annan sten, och den där stenen hade fanjunkare Engström beslutat sig för att tippa. Han skaffade sig därför tillstånd av länsmannen i Mo att få köpa dynamit, varefter vi gemensamt borrade och tände på, men stenen lät sig inte rubbas. Då vi med oförrättat ärende rodde tillbaka till lägret, tände emellertid Engström resten av dynamiten och slängde den i sjön med resultat, att en del fisk kom uppflytande. Men skottet fick också andra efterverkningar. Engström fick sig en admonition av överste von Krusenstierna för att han stört officerarnas middagssömn, och senare erforo vi av länsmannen, att denne haft ett väldigt bestyr med att tysta ned saken. Det fanns nämligen vittnen till det olaga fiskafänget.

Musikkårens "driftkucku" var på den tiden "klarinettisten" Starke, som väl vore värd sin egen historia. Lägerlivet på Mohed hade nog ibland blivit betydligt tristare, om inte den alltid oförbrännelige Starke muntrat upp tillvaron. Det var väl också därför, som han fick stanna kvar vid kåren, ty musikaliskt sett gjorde han rakt ingen nytta. Han fick heller aldrig någon "rang", men det bekymrade honom föga — han sydde själv ett korpralssnöre på rockkragen. Det dröjde naturligtvis inte länge, förrän saken upptäcktes av en officer, och på dennes fråga om vem som befordrat Starke, svarade denne, att "det har jag själv gjort". Han fick sprätta bort korpralssnöret, vidare blev det inte av den saken.

Säga vad man vill, nog kunde man ha roligt i tjänsten även i den "gamla goda tiden"....

Otto Lindwall.

Seder och bruk förr i tiden i en gästrikesocken.

Sedan gammalt har dygnet liksom året strängt indelats. Liksom midsommar och midvinter voro årets toppunkter voro middag och midnatt dygnets höjdpunkter. Runstaven var allmogens kalender. Den upptog ej blott årsfester utan även praktiska värv. Genom inskurna tecken vid årsdagen gav den t. ex. tillkänna vilka sysslor, som då lämpligen borde utföras. Den 7 mars, Perpetuadagen angavs exempelvis på runstaven med en vävspole, ty då var tid att börja väva.

Rörande årets indelning har man sedan mycket lång tid tillbaka haft fyra årstider med följande begynnelsedagar: 22 februari var första vårfrudagen, 25 maj första sommardagen, första höstdagen var den 22 augusti och första vinterdagen var den 23 november.

När man skulle utröna vilken tid på dagen det var hade man flera olika sätt att reda sig. När man var ute tog man märken på trädtoppar och man kunde även stega upp sin egen skugga. Vid gårdarna satte man ned en påle i marken, varpå man lade en träplatta med sifferindelning. I mitten sattes en pinne av järn och allt efter som denna kastade skuggan kunde man se vad klockan var.

Månen har alltid spelat en viktig roll i allmogens tankeliv. Allt efter ny och nedan ha åtskilliga sysslor varit lyckobringande eller inte. På ny klarade man alltid av ett arbete lättast. Veden högg man helst på nedan då den blev mera eldstark och dryg än om den höggs på ny.

Ifråga om vädermärken gick man efter Bondepraktikan, som tillsammans med bibeln var den mest lästa boken. För den jordbrukande befolkningen måste man noga ge akt på väderleken och de försiktighetsmått man hade att iakttaga spelade en stor roll i livet under året. Så fort en viktig dag kom skulle man se efter eller ur minnet erinra sig någon vers rörande vädrets betydelse för årsväxten. Bondepraktikan kan meddela även tider då det var lämpligt att slå åder.

Årsfesterna markerade icke endast en indelning utan voro dessutom ett slags religiösa högtider, som ansågos inverka på sådd och skörd. Än leva många fester och högtider kvar, även om deras rituella karaktär gått förlorad. Kvar är vanligen endast en brokig samling folkliga föreställningar och sedvänjor. Gemenskapen är en nödvändig förutsättning för fest. Före skiftesindelningen, som blev klar år 1877, var byalaget det naturliga festkretsen. Inom tättbebyggda byar som Ytterbyn i Järbo har den folkliga festritualen frodats rikare än i trakter med gles befolkning. Många enskilda sedvänjor ha vuxit fram ur samlivet med bygrannarna.

Mikaelieveckan — kalasveckan.

Årets fester fingo i allmänhet sin prägel av vad hushållsåret hade att bjuda på. Får och getter, som blivit feta på fäbodvallarna slaktades till "micksmäss", som var höstens stora helg. Mikaelie-dagen firas såsom den dag då alla inbärgningar anses avslutade och man i glädjen över fulla lador inte ville arbeta på ett par, tre dagar. Då skulle skördearbetet vara avslutat och överstökat och då voro fäbodflickorna hemma från fäbodarna. Under hela Mikaelieveckan kunde det vara kalas i gårdarna. Svinen blevo i allmänhet feta till jul och fläsk blev alltså en huvudbeståndsdel i julmaten. Som en stående rätt vid alla festligare tillfällen ha vi gröten, som i äldre tid kokades av mjölk och korngryn. Till kalasen hörde även öl och hur dominerande denna dryck vxar framgår av att ordet blivit liktydigt med fest; vi tala om taklagsöl, barnsöl, gravöl och trolovningsöl.

Nyårsafton och nyårsdagen markerade gränsen mellan det gamla och det nya året, en betydelse, som lätt gör sig känd då man byter almanacka och skriver det nya året. Förr brukade man alltid skriva det nya årtalet med krita på någon vägg och bruket är ännu inte helt bortlagt då det ju ännu brukas av klåfingriga pojkar. Vid nyår fanns det en mängd förebud för det kommande året. Särskilt fäste man sig vid den första nymånen efter nyåret. Så många mulna dagar som infalla under nyårsnyet, så många dagar skall det nedmyllade utsädet behöva för att gro, var en regel. Om himlen var röd nyårsdagen betydde detta krig och pest och om solen sken mycket klart blev det dyr tid.

Den trettonde januari dansades julen ut. Emellan jul och tjugondag Knut skulle intet arbete, som ej var nödvändigt utföras. Allt skulle stå stilla. Spinnrock, kvarnhjul m. m. Men efter Knutsdagen begynte arbetet återgå i sin vanliga ordning. Arbetet inomhus med spinning och slöjdandet av allehanda träarbeten såsom skedar, tallrikar och ämbar m. m. återupptogs, och sysslandet i fäjs och stall fortsatte som före jul. Den 28 januari, Karldagen, var en säker märkesdag. Som det var den dagen skulle det bli i sju veckor.

Vattnet var starkast vid Kyndelsmäss.

Februari månad började med Kyndelsmäss. Kyndelsmässodagen var liksom ljusets dag och tecknades på runstaven med en ljusstake. Vid Kyndelsmäss ställde man till med stortvätt, ty då var vattnet enligt folktron starkare. Om hönsen fick dricka ur takdroppet vid Kyndelsmäss, fick oxen dricka ur öppen vak vårfrudag hette det. Och efter den 22 februari frättes isen lika mycket under som ovan. Vid Mattsmäss den 24 februari var det halvliden vinter, halvsnöad snö, halvgivet foder.

Fettisdagen har sedan gammalt en viss betydelse för jordbruket. Ju tidigare man denna dag gick i fäjset för att "stilla" korna, desto tidigare kommo korna från skogen om sommaraftnarna. På fettisdagen åt man duktigt, ty sedan följde ju den långa fastan till påsk. Det skulle därför vara en fet dag först och den förlades till tisdagen efter fastlagssöndagen. Om damm och spindelväv sopades ur taken i fähusen på

fettisdagen blevo flugorna ej så besvärliga under sommaren. Under fastan, som sträckte sig genom hela mars månad, var all feststämning bunden och ett visst allvar rådande. Och inte att undra på när man ej fick äta som man ville.

Vid Vårfrudagen eller "våffeldagen", som den allmänt kallas, var våfflor den stående rätten i alla gårdar. Det gräddades hela berg av våfflor och nu tog man delvis igen om man gått och svultit en månad. Från och med Vårfrudagen upphörde man att använde lyse om kvällarna. Den som vårfruafton gick till sängs vid dagsljus blev sedan tidigt klar att lägga sig i fortsättningen på året. Det inverkade även på de dagliga sysslorna, som man kvickt blev klar med. Var det vackert väder på morgonen, Vårfrudagen, blev det god skörd.

Påsken är vårens största fest. Den är framför allt den äldsta och största kristna festen vars bärande idé var uppståndelsetanken. Under århundradenas lopp har emellertid till den knutits folkliga föreställningar, vilka icke ha någon inre frändskap med påskens religiösa festkaraktär. Veckan mellan palmsöndagen och påsklördagen kallades Dymmelveckan och onsdagen mitt i veckan benämndes Dymmelonsdagen. Alla dagarna i veckan hade sin betydelse och en slags mat skulle förtäras de olika dagarna. Ännu kvarlever seden man pannkakor och ärter en viss dag.

Natten mellan dymmelonsdag och skärtorsdag foro påskkärringarna till Blåkulla och kommo tillbaka påsknatten. Under dessa nätter då Blåkullakäringarna voro i farten stängde man spjällen noggrant i varje gård. Alla dörrar både i mangård, ladugård och stall borde vara tecknade med kors av krita eller tjära. Det skulle vara "kors för trollen". I sädesbingar lade man stål, så att inte säden skulle förgöras.

Om man långfredagsmorgonen, innan eld tändes i spisen, tog litet sot i skorstenen, hade man ett gott medel mot invärtes sjukdomar hos kreaturen. På påskafton tände man liksom vid Valborgsmäss stora eldar.

Hönsen kom i regeln i värpning till påsk varför man antog sedan att äta ägg påskaftonen och påskdagen.

Påskdagen var en allmän glädjedag då det goda återvände och det onda fördrevs. Med annandag påsk slutade fastetiden och helgdagsstämningen. Man började roa sig, besökte sina grannar, som man under fastan endast gjort om man varit tvungen till det. Man ställde nu till med fest och dans.

Plogbillen smordes med talg.

Till vårarbetet hörde även en mängd seder och bruk. Plogbillen t. ex. skulle smörjas med talg innan den användes. Linet krävde särskild omvårdnad och linåkerns läge och plats bestämdes alltid av en kvinna.

Det blev tidig vår om barren föll tidigt från träden, ty hälften av snön har kommit när barren faller, enligt gamla märken. Om mycket barr föll på snön var detta ett tecken på ett gott år.

Den sista april var det Valborgsmässoafton med eldar eller kasar, en sed som ju ännu lever kvar. Valborgsmässan är ett urgammalt vårfirande. Namnet har uppkommit efter ett anglosachsiskt helgon vid namn Valborg som skulle ha helgonförklarats den 1 maj. Helgonet Valborg föddes omkring år 710 och dog år 779. Valborgsmässan som firades till hennes minne ställdes i samband med de urgamla vårfesterna. Natten till den 1:a maj var en av de stora vaknätterna, då allt folk samlades kring eldar och natten igenom firade fest.

I Ytterbyn har man haft den gemensamma mötesplatsen på samma plats som i nuvarande tid. Alltså på högsta platsen i Ytterbyn. Utom rishögen skulle det även finnas en tunna med tjärved fäst på en lång stång. Vad de gamla särskilt minnas ifråga om Valborgsmässofirande är, att det skulle föras oljud. Man sköt med bössa, slog kolsmällar, slamrade med kopparlock, man skrek och hurrade. Ja, man väsnades så mycket som möjligt, detta för att skrämma bort vargar och andra rovdjur innan kreaturen släpptes ut på bete. Merendels kom det en spelman och då var dansen snart i gång. Hela byn var med i firandet och glädjen förhöjdes med stimulerande drycker och hurraropen hördes långt omkring.

I maj brukar det i allmänhet vara kallt, vilket även enligt Bondepraktikan är ett gott tecken. Det heter ju: mars torr, april våt, maj kall fyller bondens lador all, en regel som står sig än i dag. Allrahelst de s. k. "gångdagarna" före Kristi himmelsfärdsdag böra vara kalla. "Sår man i päls, får man skörda i skjortärmarna" brukar man säga.

År 1940 är ett typiskt exempel på att om gångdagarna är varma betyder detta dåligt skördeår. En annan iakttagelse enligt Bondepraktikan som inte blivit nämnd förut är om "onsdags tungel och lördagsvind, varar tre månader omkring".

Vid pingst var det sed att gifta sig. Pingsten infaller ju även vid en tidpunkt som särskilt för ungdomen är en glädjens och hoppets tid när allting börjar grönska och knoppas. Förr var det även sed att vid pingst börja pryda eller "maja", som det hette gårdarna med grönt. Nu brukar man inte göra det förrän vid midsommar. Det var förr alltid vanligt att sommartid pryda gårdsplanen med lövsalar och alleer av avhuggna björkar och vid bröllop och högtidligare tillfällen gjorde man äreportar vilka pryddes med girlanger; ofta reste man ett högt träd på var sin sida om ingången till huset.

Tomten bodde i vårdträdet.

På en del gårdar hade man även s. k. vårdträd, som liksom överskuggade gårdarna, då de voro fullväxta. De här och var ännu kvarvarande tennaskarna äro nog gamla minnesmärken efter vårdträd. Man planterade en telning när ett barn föddes vilken skulle giva varsel om barnets liv. Somliga planterade träd för att gårdstomten, som beskyddade huset, skulle ha någonstans att bo. Den kunde antingen bo i trädets stam eller ock under dess rot.

Den 18 maj benämndes Ersmäss. På runstaven är den 18:e, Erice dag, märkt med en krönt man med ax emedan då skulle börja synas ax på höstrågen. Därav även ordspråket: Ersmäss ax, ger Olsmäss kaka, en regel som dock inte gällde för våra trakter. Det kunde väl hända om det blev en särskilt tidig vår, att rågen gick i ax omkring den 18 maj. Efter Ersmäss ansågs att vattnet blev varmare och det gick an att bada. Det hette att Erik drog upp "kallsten" och Olov vältade i den igen.

Maj och juni var källornas tid. Då drack man hälsa ur källor som på ett eller annat sätt ansågos välgörande. Efter en lång och kall vinter kunde man framåt vårkanten känna sig litet skrasslig och kunde alltså behöva något att styrka sig med. Vid Nybol i Ytterbyn fanns en sådan källa dit man gick och hämtade vatten, och som denna källa även hade nordrinnande vatten ansågs den särskilt kraftig. Var det så att någon blev sjuk gick man alltid efter vatten vid Nybolskällan och gav den sjuke att dricka. Hela Ytterbyn hämtade dricksvatten där. Nu är källan utdikad. Man trodde då allmänt efter makarna Curies upptäckt av radium år 1898 att källan på Nybol var radiumkälla.

Midsommar var så att säga en fest till det gröna lövets ära. Allt skulle pyntas med blommor och grönt. Midsommar, då naturen står i sin skönaste fägring, inbjuder ju även mer än annars till att löva och maja. Därför är midsommar en av de få folkfester som ännu lever kvar. I Ytterbyn har man dock ej plägat resa någon majstång. Till midsommar brukade man koka "sötost" (kokad av oskummad mölk).

Midsommardagens dagg bakades i brödet.

Näcken var i folkfantasien särskilt i tagen att spela midsommarnatten och man skulle akta sig för att bada då. Midsommarnatten skulle slagrutan skäras och midsommarnattens dagg samlade man upp och bakade in i brödet.

Liksom vid pingst brukade man vid midsommar ordna med bröllop och "kryckeståt". Det var ganska allmänt med s. k. krycka vid bröllop. Kryckan var vanligen en rätt stor tall, vilken man kvistade och kvarlämnade blott en ruska i toppen eller ock kvistade man ena sidan av stammen, den sidan av stammen som skulle vara nedåt vid släpningen och spelmannen satt bland kvistarna och spelade. Ibland kunde det hända att man tog och rödfärgade stammen för att den skulle bli riktigt grann. Efter kryckan kom först brudparet och sedan bröllopsgästerna i en lång rad åkande i giggar och skrindor och utstyrda som i ett nutida karnevalståg. Det var vanligt att löva alla grindar som man skulle fara igenom och på en del ställen gjorde man äreportar till brudparets ära.

Regnade det i brudkronan betydde detta lycka.

En annan gammal sed ifråga om majning är att sätta opp en taklagskrans på ett nybyggt hus när takstolen rests. Taklagskransen är det nybyggda husets skydd liksom brudkryckan är det nystiftade hjonelagets skydd.

Det var sed att börja slåttern den 12 juli. Slåtterarbetet har i forna tider varit ett mycket viktigt arbete. Den dagen man började slåtterarbetet skulle man vara iklädd rena ljusa kläder, ja, första slåtterdagen var en riktig festdag. Man var mycket beroende av varandra i arbetet enär åkerbitarna lågo utströdda litet varstans och man kunde kanske ej komma till en jordbit förrän en granngård började först. Alla började i regel samtidigt och sedan var det en tävlan i att få höet först avslaget och inbärgat. Och var det en som inte gjorde sig någon brådska så var det en "latskalla" och en "sturrô" som det inte var någon reson med.

Om göken gol efter midsommar och t. ex. ända inemot slåttern var detta ett dåligt tecken. Det kunde betyda dåligt foderår eller att det inte blev någon näring i fodret.

Riskabelt att sova länge på sjusovaredagen.

I fruntimmersveckan i juli månad brukar det i allmenhet vara regnigt. Sjusovaredagen var en märkesdag. Den som sov länge sjusovaredagen blev sömnig hela den återstående delen av året. Som vädret var den dagen skulle det bli i sju veckor. Mask på säden kunde man fördriva genom att strö "dymmelaska" (aska som togs från spiseln i dymmelveckan) över åkern.

Skördetiden var även en mycket viktig tidpunkt på året. Förr i tiden odlades råg mera allmänt än nu enär det då var sed att man bakade allt bröd själv. Man odlade endast höstråg och den såddes i Lars-mässtiden och då alltid på åker som legat i träde. Man gödslade ej alltid åkrarna varpå man sådde råg vilket man alltid gjorde där korn skulle sås. Rågen ansågs färdig att skäras när rågåkern knäppte. Havren har man inte satt så stort värde på och det är endast vid nödår som havren använts till brödsäd.

Det gällde att kunna hantera ett lieorv förr då allt skulle skäras så att säga för hand och pojkarna fingo även börja lära sig detta då de voro helt små. Och de voro inte någon riktig karl förrän de kunde skära en vällagd mej; det fingo de höra av flickorna som skulle ta upp och binda säden i band. Och vilken energi kan inte en pojke lägga ned på en sak för att bli kallad för "karl" av en flicka.

Vid inkörningen av säden ville alla vara först med att få in sista lasset. När sista lasset kördes in av den som blev först, hurrades det på den gården och för att riktigt visa att allt var klart stängdes alla portar. Då man tröskade var det vanligt, att man skulle lägga undan några korn- eller havrekärvar att sättas upp åt småfåglarna till jul. Denna sedvänja lever ju ännu kvar. De in på 1900-talet använda stifttröskverken började att användas på 1870-talet. De drogos vanligen medelst ett "vandringssystem" med hästar. Före dessa stifttröskverk användes hemmagjorda tröskvagnar med en eller flera grova valsar av trä eller järn vilka även medelst "vandringssystemet" drogs av hästar. När de s. k. kastmaskinerna började användas kan inte med bestämdhet sägas, men själva idén till dessa "kastmaskiner" hemfördes till Sverige av en skeppspräst år 1747 ifrån Kina.

I slutet på 1600-talet började man uppföra s. k. rior för sädestorkning. Redan på konung Erik XIV:s tid ivrades för införandet av dylika och på Karl XI:s tid skickades ut propagandaskrifter för dessa torkrior. Det finns ännu några stycken rior kvar inom socknen, men användas dock inte längre. Hembygdsföreningen ämnar emellertid flytta en dylik ria till Hembygdsgården, att där bevaras åt eftervärlden som en minnesklenod.

Mikaelsmässan eller micksmäss som helgen i dagligt tal kallas spelade förr en mycket viktigt roll i allmogens traditionsrika föreställningsvärld. Mikaelsdagen, som även intill år 1773 var en kyrklig högtid har numera alldeles försvunnit som helgdag, alltså den 29 september, såvida då inte dagen infaller på en söndag.

Micksmäss firas nu alltid på söndag och så brukar man kunna ta sig en ledig måndag då efter söndagen, som benämnes "micksmässmånda'n".

Förr i tiden var micksmäss en mycket efterlängtad vilotid på hösten då man blev i tillfälle att "ta ige sig" efter en arbetsam skördetid för då skulle sommararbetet vara avslutat. Såsom begynnelsetid till hösten var det sed att utspana väderleken för hösten och vintern. Regnade det t. ex. vid micksmäss var det ett tecken på att det skulle blidvinter.

Sista veckan i oktober kallades "slånkveckan" emedan då tjänstefolket skulle ha en ledig vecka. Även de som slutade tjänsten i en gård skulle ha en ledig vecka, innan de tillträdde sin nya tjänst den 1 november. De avflyttade pigorna fingo alltid litet förning med sig hem för de dagarna innan de kommo i ny tjänst. De ville ju alltid passa tillfället att hälsa på sina föräldrar då de fingo en ledig vecka och det kunde hända att de voro fattiga, varför det inte gick an att komma hem tomhänt.

Lin- och ullberedningen var det huvudsakliga arbetet för fruntimren i september och oktober och försiggick i särskilda stugor, som benämndes bastu eller brysstu (bryt- och bryggstuga). Dessa stugor voro delade i två rum; det inre, torkrummet, upptogs av en träställning på vilket linet sattes för torkning. Rummet innehöll vidare en murad ugn samt en lave på vilken säden (malten) skulle torkas. Malten skulle det bryggas av. I det yttre rummet höll man till och bråkade och skäktade linet. Vid linets bråkning brukade pojkarna ofta hjälpa till. Dessa bastur voro nämligen en samlingsplats om kvällarna och pojkarna gingo dit för att hälsa på sina kvinnliga kamrater i deras arbete. Arbetet gick då naturligtvis lättare då det ju blev glam och ostyrigt skämt.

Vid slakten, som påbörjades i oktober och som fortsatte in i november hade man även märken för den kommande vintern. Om vid svinslakten mjälten befanns vara tjock och blå blev det sträng vinter.

Svingallan tog man vara på och använde den till att smörja frostskadade händer och fötter.

November — husförhörens tid.

I november var det vanligen inga festligheter men man rustade för julhögtiden. November var dock en prövningens tid, ty då skulle man samlas till husförhör. Då skulle prästen förhöra i kristendomskunskap och stackars då den som inte kunde bibelspråket, som han eller hon blivit ålagd att läsa upp. Då fick man skämmas inför hela byn. Husförhören höllos före 1878, då ett skolhus blev uppsatt i Ytterbyn, i de större bondgårdarna vilka kunde rymma en byförsamling. I november avslutades tröskningen merendels, men en del kunde ju hålla på med tröskningen framåt Luciadagen. Något särskilt luciafirande har det inte varit i Ytterbyn.

Hela december månad gick i julförberedelsens tid. Det skulle putsas och fejas i var vrå, bakas, bryggas så att det räckte julen ut och helst ända till fastan.

Julen börjar med julaftonen, som i stigande grad drager till sig allas känslor och allas intressen, som kretsa omkring julen. Själva omkastningen mellan de brådskande bestyren ända in på julaftonen giver åt själva aftonen eller kvällen en sällspord prägel av frid och ro och häri ligger en stor portion av stämningsinnehåll förborgat. Mången husmor känner inte riktigt, att det är jul, om inte brådskan med förberedelserna gått före och liksom bildar bakgrunden.

Under julen skulle alla sysslor vila och endast det nödvändigaste arbetet, med stillning av kreaturen, utföras. Denna julfrid varade till den 13 januari. Veden t. ex. skulle huggas före jul, bäras in och uppstaplas, så att den åtminstone skulle räcka över nyår.

Julaftonen sattes kärvarna upp åt småfåglarna. Kreaturen fingo bättre och rikligare fodertilldelning för att även de skulle känna något av julglädjen. Man var även vänligare vid djuren och man brukade också säga åt hästarna och korna vid utfodringen att "nu är det jul". Julaftonen skulle man bada, varefter helgdagskläderna sattes på och dit hörde även rena underkläder. Badet togs efter arbetets slut i skymningen och strax före kvällsvarden. Någon julgran inomhus användes ej i Ytterbyn förrän inpå 1870-talet. En del brukade förr pryda gårdsplanen med granar och på gödselstacken sattes en gran på vardera sidan om gödselgluggen.

Före kvällsvarden plägade man vanligen bära in julhalmen och breda ut den på golvet och samtidigt satte de som som hade bonader upp dessa runt väggarna och sen var det verklig julafton när man slog sig ned för att äta. Man var nytvättad och ren, sinnet och stugan fylld av frid och helg när händerna knäpptes och bordsbönen lästes. Efter måltiden läste man högt juldagens epistel- och evangelietexter.

Julhalmen var undergörande.

Under julhelgen vilade man i halmen på golvet och sängarna fingo stå tomma. Halmen blev efter några dagar trampad till "boss", men man tog vara på den och gav den antingen åt korna på våren för att de skulle vara skyddade mot olyckor eller ock breddes den ut på åkern för att jorden skulle bli fruktbar. Julhalmen hade, trodde man, en undergörande kraft.

Juldagen voro alla uppe tidigt. Då skulle tändas ljus i alla rum och så skulle man naturligtvis fara till kyrkan och före 1860 måste man, då ännu ingen kyrka fanns i Järbo, fara till Ovansjö kyrka. Redan i halv fem tiden på morgonen måste man ge sig i väg för att hinna fram i tid till ottan. Efter ottegudstjänsten gällde det att komma hem så fort som möjligt. När man kom hem drack man på stående fot en sup och en smörgås kunde även behövas. Juldagen förflöt sedan i stillhet. Ingen utesyssla fick företagas. Hästarna fingo vara oryktade och spillningen fick även vara orörd. Inga besök hos grannar fick göras. Alla skulle stanna hemma i stillhet. På julaftonen skrämde man de unga med att "julbuttjin tar äddôr" för att de skulle stanna inne.

Bland spåmärken under december må nämnas att om skogen är snötyngd i adventstiden betyder detta att nästkommande år blir gott foderår. För som trädens grenar bugna av snömassorna likadant komma sädesaxen att hänga av tyngd på sommaren.

Karl Helge Hansson, Järbo.

Gefle 1943. Gefleborgs Tryckeri A.-B.

VARUMÄRKET
för alla
SPORTARTIKLAR
hästhuvudet i hästskon
utgör en garanti för bästa svenska fabrikat.
Tillhandahålles i Sport- & Järnaffärer.
A-B Elof Malmberg
GEFLE
Firman grundad år 1905

Betald annonsplats

Betald annonsplats

Betald annonsplats

Gefle Elektriska A.-B.
Gävle Tel. 6084
Sandviken Tel. 3984

Stor sortering av lämpliga
HEDERSPRESENTER
Hovjuvelerare E. JOHANSSON
Nygatan 37 GÄVLE Telefon 172

Köp Edra Mejeriprodukter
från
Gefleortens Mejeriförening

HUSQVARNA CYKLAR
Besök vår försäljningslokal i Gevaliapalatset
Starka
lättgående
eleganta
HUSQVARNA DEPÔT GÄVLE Telefon 365, 2365

Gefleborgs Läns Sparbank

GÄVLE

Grundad år 1863

Avdelningskontor på ett trettiotal platser inom länet.

Betalar alltid högsta ränta på insatta medel.

Utlämnar lån på fördelaktiga villkor.

Småannonser

under rubriken
Till salu, Önskas köpa, Utbjudes hyra, Önskas hyra, Lediga platser, Platssökande och **Diverse**
nå en stor läsekrets i

Norrlands-Posten

GEFLE-POSTEN

Telefon 7000, växel

Bocken 1943
Dokumentet är skannat med upplösningen 300 pixlar/tum (120 pixlar/cm) och är direkt överfört till filformatet PDF (ver6.0 eller senare). Arbetet har utförts av **Ulf Holmberg 2008-04-14**.